

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
MOLDOVA

Participarea societății civile la procesul decizional de nivel local

**Veaceslav Bulat,
Veaceslav Guțuțui,
Ianina Spinei**

Chișinău, 2005

CZU 352: 316.42

P 36

Acest studiu este realizat în cadrul proiectului „Consolidarea capacităților naționale pentru prevenirea corupției în Republica Moldova”, cu sprijinul financiar al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Opiniile expuse în această lucrare aparțin autorilor și nu reflectă în mod obligatoriu punctul de vedere al PNUD.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Bulat Veaceslav,
Participarea societății civile la procesul decizional de nivel local /
Veaceslav Bulat, Veaceslav Guțuțui, Ianina Spinei; Transparency
International-Moldova.
Ch.: S.N., 2005 (Tipogr. „Bons Offices”). – 93 p.

Bibliogr. p.73 (12tit.)
ISBN 9975-9869-3-5
300 ex.

352.316.42

Copyright © UNDP Moldova, 2005

Toate drepturile rezervate

Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) reprezintă rețeaua globală de dezvoltare a Națiunilor Unite, care promovează schimbarea și conectează țările la informații, experiența și resursele necesare pentru a ajuta oamenii să-și construiască o viață mai bună. (www.undp.md)

Transparency International – Moldova, 2005
Str. 31 August nr. 98, MD-2004, Chișinău, Republica Moldova
Tel/Fax (373-22) 237876
www.transparency.md
E-mail: office@transparency.md

ISBN 9975-9869-3-5

CUPRINS:

CUVÂNT INTRODUCTIV	4
1. ASPECTE ALE DEMOCRAȚIEI PARTICIPATIVE ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	6
1.1 Participarea cetățenească: caracteristici și limite	6
1.1.1 Concepte principale.....	6
1.1.2 Avantajele și limitele participării cetățenești	8
1.2 Cadrul legal al democrației participative în Republica Moldova	10
1.3 Realizarea participării cetățenești	14
1.3.1 Actorii antrenați în procesul de participare	14
1.3.2 Niveluri, etape și tehnici de participare.....	17
2. PARTICIPAREA ÎN PROCESUL DE LUARE A DECIZIILOR ÎN VIZIUNEA SOCIETĂȚII CIVILE	21
2.1 Organizarea cercetării sociologice	21
2.1.1 Scopul sondajului	21
2.1.2 Structura chestionarului.....	22
2.1.3 Metodologia desfășurării sondajului	24
2.2 Rezultatele sondajului de opinie publică	25
2.2.1 Caracteristica respondenților.....	25
2.2.2 Informarea și accesul la informații privind activitatea APL.....	28
2.2.3 Participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor..	39
2.2.4 Corupția în activitatea autorităților publice locale	50
2.3 Rezultatele focus-grupurilor	56
2.3.1 Aspecte metodologice	56
2.3.2 Probleme principale ale localităților.....	57
2.3.3 Informarea și accesul la informații privind activitatea APL.....	58
2.3.4 Participarea societății civile la procesul de luare a deciziilor..	60
2.3.5 Codul de etică.....	62
2.3.6 Corupția și activitatea autorităților publice locale.....	63
3. CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	64
BIBLIOGRAFIA	73
ANEXE	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

Esența democrației reprezintă un sistem de guvernare care este cu și pentru oameni. *Abraham Lincoln*

Cuvânt introductiv

Experiența internațională atestă că participarea cetățenească este un instrument eficient de impulsare a dezvoltării locale. Avantajele ei se manifestă în sporirea calității procesului decizional, consolidarea parteneriatelor, atragerea de fonduri noi și raționalizarea utilizării resurselor existente, crearea imaginii benefice și creșterea autorității administrației publice. Este bine cunoscut și faptul că transparența autorităților publice, în special, fluxul continuu de informații către populație, este o precondiție a unei participări comunitare eficiente.

Lipsa transparenței în procesul de administrare, implicit procesul de luare a deciziilor, reprezintă unul din cele mai serioase obstacole în crearea unei societăți democratice. O guvernare proastă are nevoie de secrete pentru a putea rezista, iar secretomania și autoritarismul duc la proliferarea abuzurilor, corupției și ineficiența administrării. De aceea, accesul neîngrădit al cetățenilor la informația de interes public și participarea lor la luarea deciziilor sunt considerate cele mai importante premise ale administrării publice eficiente. Informarea adecvată permite cetățenilor, pe de o parte, să aprecieze în cunoștință de cauză acțiunile guvernanților, iar pe de altă parte, să participe în mod conștient la dezbateri și la luarea deciziilor aferente.

Scopul principal al prezentului studiu constă în evaluarea situației actuale referitor la respectarea dreptului de acces la informațiile cu caracter public și participarea cetățenilor la procesul decizional în două localități din Republica Moldova – comuna Cărpineni și orașul Ialoveni, precum și prezentarea recomandărilor privind ameliorarea situației în acest domeniu.

Lucrarea de față constă din introducere, trei capitole, bibliografie și anexe.

În capitolul 1 sunt expuse prevederile legale internaționale și autohtone despre accesul la informațiile cu caracter public și principiile democrației participative, sunt prezentate noțiunile principale privind participarea la luarea deciziilor, etapele, formele și metodele de implicare a cetățenilor în procesul decizional.

Capitolul 2 generalizează rezultatele sondajelor de opinie publică și a focus-grupurilor efectuate în comuna Cărpineni, raionul Hâncești și orașul Ialoveni, în baza cărora s-au evaluat starea de lucruri privind accesul la informațiile de interes public, participarea cetățenilor la procesul decizional și perceperea corupției în autoritățile publice din aceste localități. De asemenea acest capitol cuprinde metodologia de desfășurare a chestionării și focus-grupurilor și analiza rezultatelor chestionării.

Capitolul 3 înglobează concluziile privind asigurarea accesului la informațiile despre activitatea autorităților publice din localitățile vizate, nivelul de participare a cetățenilor la luarea deciziilor, specificul percepției corupției și recomandările în vederea ameliorării situației în aceste domenii.

1. Aspecte ale democrației participative în Republica Moldova

1.1. Participarea cetățenească: caracteristici și limite

1.1.1. Concepte principale

Reformele administrativ-teritoriale din ultimii ani au completat funcțiile organelor de administrare publică locală (APL) din Republica Moldova cu noi competențe și responsabilități, cele mai multe din acestea fiind dificil de implementat fără sprijinul comunității. De aceea, în realizarea competențelor sale autoritățile locale trebuie să apeleze cât mai mult la participarea cetățenilor la procesul decizional care se prezintă sub două aspecte de bază: direcționarea unui flux continuu de informații de la autoritățile locale către comunitate, aducându-se la cunoștința publicului informația referitoare la planurile de dezvoltare economică, planificarea și executarea bugetelor, proiectele de investiții de capital, inițiativele locale importante etc., și atragerea, mobilizarea cetățenilor la luarea deciziilor, astfel încât să se asigure un flux reversiv de idei și o contribuție reală a acestora la dezvoltarea locală.

Indiscutabil, acest lucru nu este ușor de realizat. Furnizarea de informații cetățenilor și ascultarea ideilor acestora necesită timp și resurse. Schimbul de idei nu înseamnă că totul va merge bine în mod automat. Dar numai în așa mod poate fi consolidat un parteneriat viabil între comunitate și autoritatea locală și eficientizat procesul de guvernare.

Dezvoltarea comunitară reprezintă produsul final al participării cetățenești la procesul decizional, fiind o expresie concentrată a comportamentului participativ al actorilor sociali. La rândul său, participarea cetățenească constituie un proces complex și, contrar recunoașterii sale oficiale ca noțiune teoretică, nu beneficiază deloc de consens în cazul când trebuie aplicată. Unii consideră că participarea cetățenească la procesul de administrare este un instrument prin care se dă putere indivizilor și comunităților și se îmbunătățesc procedurile democratice, iar alții susțin că participarea cetățenilor este o tehnică de marketing pentru politicile guvernamentale. Totodată, există și persoane pentru care participarea publică este ceva supărător, care trebuie evitat pe cât este posibil.

Noțiunea de *participare cetățenească* este definită, de regulă, ca o

participare directă a actorilor sociali la luarea deciziilor de nivel comunitar. Participarea directă se realizează prin diverse tehnici/forme: audieri publice, focus-grupuri, referendum-uri, lobby și demonstrații de stradă. Prezenta definiție acoperă și alegerile, chiar dacă ele reprezintă o formă indirectă de participare la procesul de luare a deciziilor. Participarea directă se referă, de asemenea, și la procesul de informare. Deși în campaniile de informare cetățenii sunt, de regulă, actori pasivi, informarea publicului este o condiție pentru o participare publică efectuată în cunoștință de cauză. Vom prezenta în continuare unele noțiuni utilizate în contextul participării cetățenilor la luarea deciziilor.

Audiere publică – procedură de consultare publică prin care orice structură de interese, începând de la autoritatea publică, ONG-uri, coalitii, alianțe, organizații, își aduce contribuția la asigurarea transparenței decizionale.

Focus-grupuri – întrunirea unui grup de cetățeni selectați, creat pentru a măsura răspunsul probabil al unui sau al mai multor grupuri mari la o propunere a administrației publice locale sau a unui grup de inițiativă.

Referendum – scrutin prin care poporul își exprimă opțiunea în cele mai importante probleme ale statului și societății în ansamblu, având drept scop soluționarea acestora, precum și consultarea cetățenilor în probleme locale de interes deosebit¹.

Lobby – tentativa de a influența opinia sau acțiunea unui legiuitor sau a unei persoane cu putere de decizie dintr-o organizație sau instituție.

Demonstrație de stradă – forma de protest și presiune la care se recurge în momente de tensiune în cazul când sunt încălcate flagrant libertățile democratice.

Alegeri – acțiunile cetățenilor, partidelor și altor organizații social-politice, blocurilor electorale, organelor electorale și altor organe de stat, orientate spre întocmirea listelor electorale, desemnarea și înregistrarea candidaților, efectuarea agitației electorale, votarea și constatarea rezultatelor votării, precum și alte acțiuni electorale întreprinse în conformitate cu legislația în vigoare².

¹ Codul electoral al Republicii Moldova nr. 1381 din 21.11.1997, *Monitorul Oficial* nr. 81 din 08.12.1997.

² Ibidem.

În literatura de specialitate se întâlnesc diverse definiții ale noțiunii de *actori sociali* (grupuri de interese) care participă la viața comunitară. În viziunea autorilor, *actorii sociali* reprezintă un ansamblu organizat de indivizi care, în vederea apărării și susținerii unor interese comune, încearcă să influențeze procesul decizional, prin formularea, realizarea și monitorizarea politicilor publice. Cu alte cuvinte, actorii sociali sunt o formă organizată a publicului larg sub aspect instituțional sau neinstituțional.

1.1.2. Avantajele și limitele participării cetățenești

Participarea cetățenească conferă mai multe avantaje dezvoltării comunitare, cele mai importante fiind următoarele:

- **Promovarea democrației.** A fi informat și a fi ascultat sunt drepturi democratice consfințite în legislația țărilor democratice sau a țărilor ce aspiră spre aceste valori. Democrația poate fi definită ca o participare activă a cetățenilor la guvernare. În plus, o participare activă ar putea induce participanții la acest proces să ia atitudini democratice.
- **Promovarea unei guvernări transparente și integrate.** Informarea publicului este o precondiție pentru o participare activă și o guvernare eficientă. Efectele participării ar putea consta în direcționarea unor idei și soluții constructive către factorii de decizie în vederea eficientizării guvernării, sporirea încrederii în administrația publică și îmbunătățirea imaginii acesteia.
- **Promovarea educației sociale.** În cazul în care participarea publică are ca bază un dialog constructiv, toate grupurile de interese: diversele tipuri de public, autoritățile publice, experții, sectorul de afaceri pot învăța unele de la altele. Pot fi deschise noi căi de depășire a „punctelor moarte”, introduse metode inovatoare de abordare a problematicii dezvoltării comunitare, care pot avea efecte importante pe termen scurt și lung.

Deși participarea cetățenească are multiple avantaje, totuși există unii factori care o **limitează**.

În primul rând, o **participare cetățenească eficientă poate fi greu**

realizabilă din motivul că autoritățile publice, de regulă, nu doresc să fie transparente și să împartă puterea: nu asigură o informare adecvată a populației, ignorează propunerile societății civile, interpretează participarea publică doar ca un proces consultativ, etc. Rezultatul unei asemenea atitudini poate fi dezamăgirea și scepticismul publicului față de procesul participativ.

În al doilea rând, **participarea cetățenească ar putea fi limitată și din considerente obiective**: insuficiența mijloacelor financiare în bugetul comunitar și la populație, luarea de atitudine doar față de propunerile constructive, lipsa timpului liber pentru implicarea populației în procesul participativ, etc.

Totodată, pot fi constatate și impedimente de ordin subiectiv, în cazul când **populația interpretează răspunsul APL la inițiativele sale sub așteptările scontate**. Deși unele propuneri ale populației pot fi mai puțin consistente ca urmare a informării insuficiente sau a calificării joase în anumite domenii, totuși ea așteaptă să fie ascultată și anunțată despre rezultatele participării. O procedură de participare publică bine concepută și larg mediatizată ar putea să educe și să stimuleze spiritul participativ și democratic al populației.

În al patrulea rând, participarea publică **poate complica negocierile** dintre diversele tipuri de autorități. Dacă participarea publică ar implica transparență totală, aceasta ar putea limita posibilitatea negociatorilor de a explora eventualele soluții de compromis. Cu toate acestea, negocierii trebuie să țină legătura cu cei în numele cărora negociază pentru a evita respingerea ulterioară a soluțiilor propuse.

În final, procesul participativ utilizează diverse resurse (bănești, umane, de timp), în special, atunci când participarea publică este organizată la etapa finală a procesului decizional. Dacă participarea publică ar fi organizată la inițierea unui proiect, resursele și timpul care sunt necesare la realizarea proiectului ar putea fi minimalizate.

1.2. Cadrul legal al democrației participative în Republica Moldova

Drepturile și libertățile de participare la luarea deciziilor sunt stipulate expres în următoarele documente de importanță internațională:

- **Declarația Universală a Drepturilor Omului** proclamată de Adunarea Generală a ONU la 10 ianuarie 1948;
- **Carta europeană: exercițiul autonom al puterii locale** adoptată de Consiliul Europei la 15 octombrie 1985 la Strasbourg;
- **Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale** (Protocolul 11) din 1 noiembrie 1998.

În conformitate cu **Declarația Universală a Drepturilor Omului** (art. 19–21), orice persoană are dreptul de liberă exprimare, întrunire, asociere pașnică și participare la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin reprezentanții liber aleși. Totodată voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat, să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care urmează să fie organizate prin sufragiu universal, egal și secret sau potrivit unei proceduri echivalente, care ar asigura libertatea votului.

Prevederile referitoare la dreptul de participare a cetățenilor în gestionarea treburilor obștești sunt incluse și în **Carta Europeană: exercițiul autonom al puterii locale**, partea introductivă a acestui document specificând că dreptul în cauză „face parte din principiile democratice comune tuturor statelor membre ale Consiliului Europei”³.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (art. 10-11) include prevederi vizând dreptul de exprimare, libertate a întrunirilor și de asociere similare celor cuprinse în Declarația Universală și Carta Europeană.

Principiile fundamentale ale participării publice din Republica Moldova sunt prevăzute de *Constituția Republicii Moldova* din 29.04.1994, precum și de alte legi, acte normative, care pot fi clasificate sub următoarele aspecte:

³ Republica Moldova este membru al Consiliului Europei din 13.07.1995.

- accesul la informații;
- dreptul și cadrul de participare la administrarea afacerilor publice;
- dreptul de petiție și apel în justiție.

Astfel, conform art. 34 din *Constituție* „dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit”, iar „autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și problemelor de interes personal”.

Dreptul de acces la informații cu caracter public este reglementat și de *Legea privind accesul la informație* nr. 982-XIV din 11.05.2000, care creează cadrul legal al asigurării transparenței în administrația publică. Potrivit art.11 din legea specificată, atât *autoritățile administrației publice*, cât și *funcționarii publici* sunt *furnizori de informație*. Obligațiile lor principale sunt: să asigure informarea activă, corectă și la timp a cetățenilor; să garanteze liberul acces la informație; să respecte termenele de furnizare a informației, prevăzute de lege; să dea publicității propriile acte adoptate în conformitate cu legea etc. Totodată, potrivit prevederilor *Legii presei* nr. 243-XIII din 26.10.1994, „persoanele oficiale ale autorităților publice prezintă operativ materialul și informația solicitată de publicațiile periodice și de agenția de presă, exceptând materialele și informațiile, calificate drept secret de stat”.

Dreptul de participare la administrarea treburilor publice este reglementat de *Constituție*. Conform art. 39 „Dreptul la administrare” din *Constituție*, „cetățenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum și prin reprezentanții lor, iar fiecărui cetățean i se asigură accesul la o funcție publică”. Totodată, art. 40 din *Constituție* reglementează desfășurarea liberă a unor atare forme de participare, ca mitingurile, demonstrațiile, manifestațiile, procesiunile sau alte întruniri „care sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic”.

Cadrul legal al participării la gestionarea afacerilor publice este completat de prevederile *Legii cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor* nr.560-XIII din 21.07.1995, *Codului electoral*, *Legii nr.1381-XIII din 21.11.1997* și *Legii privind administrația publică locală* nr. 123-XV din 18.03.2003.

Astfel, potrivit *Legii cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor* forme de participare la întruniri pot fi mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile, marșurile, pichetările, grevele desfășurate în locuri publice, în afara unității economice sau locului de lucru, orice alte adunări ale cetățenilor ce nu sunt indicate în legea nominalizată sau a căror desfășurare nu este reglementată de o alta lege. Organizarea unor atare întruniri poate avea loc cu condiția asigurării ordinii publice prin antrenarea în bază de contract a poliției și altor organe și servicii similare. Conform prevederilor legislației specificate organizatorii întrunirilor pot fi cetățenii Republicii Moldova (care au împlinit 18 ani și au capacitate de exercițiu), partidele și alte organizații, că întrunirile trebuie declarate de către organizatori și întrunirile se desfășoară în mod pașnic, fără arme, fără acțiuni violente, fără antrenarea elevilor, etc.

Suplimentar la opțiunile participative la nivel național, există și căi juridice de organizare a diferitelor manifestări la nivel local. De exemplu, în unele localități prin Decizia Consiliului local sunt înstituite adunările de sector și sfatul bătrânilor.

Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor prevede, de asemenea, și alte aspecte privind desfășurarea întrunirilor publice, cum sunt situațiile de sistare a întrunirilor (în cazul în care acestea îndeamnă la agresiuni, război, etc.); locul și timpul întrunirii care urmează să fie coordonate cu autoritățile publice care au permis desfășurarea acestora; obligațiile și responsabilitățile organizatorului întrunirii și ale participanților; obligațiile și responsabilitățile factorilor de decizie din primărie, poliție, etc. Este de remarcat că potrivit normelor legale, nimeni nu poate să fie supus urmăririlor pentru libera exprimare sub aspect politic.

Legea privind administrația publică locală conține și ea un șir de prevederi ce privesc participarea cetățenilor la luarea deciziilor. Astfel, art.3, alin.1 din această lege stabilește că administrarea publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, descentralizării serviciilor publice, eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în probleme locale de interes deosebit. Totodată, art. 8 din aceeași lege stipulează că „în problemele de importanță deosebită pentru unitatea administrativ-teritorială poate fi consultată populația prin referendum

local, în condițiile *Codului electoral*. În problemele de interes local care preocupă o parte din populația unității administrativ-teritoriale pot fi organizate consultări, audieri publice și convorbiri în condițiile legii”.

Codul electoral stabilește modul de organizare și desfășurare a alegerilor Parlamentului, autorităților administrației publice locale, precum și modul de organizare și desfășurare a referendumurilor.

Dreptul de petiție⁴ și apel în justiție este reglementat de *Constituție* și *Legea cu privire la petiționare* nr. 190-XIII din 19.07.1994. În particular, art. 52 din *Constituție* prevede că „cetățenii au dreptul să se adreseze autorităților publice prin petiții formulate numai în numele semnatarilor”. *Legea cu privire la petiționare* stabilește mecanismul de examinare a petițiilor cetățenilor Republicii Moldova adresate organelor de stat, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor. Sub incidența acestei legi cad și cetățenii străini, apatrizii, ale căror drepturi și interese legitime au fost lezate pe teritoriul Republicii Moldova.

Prezentarea succintă a legislației ce reglementează participarea societății civile la luarea deciziilor ne permite să constatăm că aceasta, în linii generale, conține prevederile necesare realizării unei asemenea participări. Totodată, este de remarcat lipsa unei legi care ar reglementa mecanismul exercitării dreptului participativ și dreptului la inițiativa cetățenească. De asemenea, simpla recunoaștere a faptului că Republica Moldova dispune de un cadru legal în acest domeniu nu presupune în mod automat respectarea lui.

Cu părere de rău, aplicabilitatea cadrului legal este redusă, ce se explică prin necunoașterea, nerespectarea, precum și prin încălcarea frecventă a prevederilor acestuia. Altfel spus, sunt necesare măsuri de asigurare a realizării drepturilor de acces la informații, de petiționare, de participare la luarea deciziilor etc., începând de la familiarizarea populației cu drepturile constituționale, instruirea și reciclarea funcționarilor publici până la aplicarea unor sancțiuni riguroase pentru încălcarea acestor drepturi.

⁴ Petiție – orice cerere, reclamație, propunere, sesizare, adresată organelor de resort, inclusiv cererea prealabilă prin care se contestă un act administrativ sau nesoluționarea în termenul stabilit de lege a unei cereri.

1.3. Realizarea participării cetățenești

1.3.1. Actorii antrenați în procesul de participare

Existența grupurilor de interese (actorilor sociali) în cadrul oricărei democrații nu poate fi contestată. Importanța activității lor constă în abordarea unor metode eficiente de implicare în procesul decizional și soluționare a problemelor comunității, elaborarea politicilor publice la nivel local și național.

În funcție de sfera de influență, actorii sociali pot fi divizați în interni și externi.

Tabelul 1. Actorii sociali interni și externi

Actori sociali interni	Detalii
Primăria și Consiliul local	Sunt autorizate să administreze localități / regiuni la nivel local în baza prevederilor legale. Se divizează în autorități de nivelul I (Consiliul local și Primăria) și nivelul II (Consiliul raional și subdiviziunile acestuia).
Instituții sociale	Asigură dezvoltarea sectorului social, întrunesc următoarele instituții: grădinița, spitalul, școala.
Agenți economici de nivel local	Reprezintă baza bunăstării comunității, asigură locuri de muncă, venituri angajaților și plăți la buget.
Grupuri religioase	Pot exercita anumite presiuni în comunități prin biserici.
Asociații obștești (sectorul neguvernamental)	Asigură echilibrul de forțe dintre sectorul de afaceri și cel administrativ.
Grupuri neformale de cetățeni	Utilizează diverse mijloace de exprimare a revendicărilor și influențare a deciziilor: greve, manifestații de stradă, proteste, etc.
Actori sociali externi	Detalii
Parlamentul	Autoritate publică centrală aleasă prin vot secret, universal, care adoptă acte legislative
Președinția și Guvernul	Autorități publice executive care implementează legile adoptate de Parlament.
Sistemul judiciar	Organe abilitate cu exercitarea puterii judecătorești (judecătoria, Curtea de Apel, Curtea Supremă de Justiție).
Partide	Grupări de cetățeni care împărtășesc aceleași idei, care și-au propus viziuni politice comune.
Sindicate	Organizații obștești care reunesc pe principii benevole și interese comune persoane fizice. Scopul lor este apărarea drepturilor și intereselor profesionale, economice, de muncă ale membrilor.
Agenți economici de nivel național	Pot influența climatul social-economic pe tot teritoriul țării.

Grupurile de interese influențează guvernarea prin diferite metode – lobby, proteste, greve, strângere de semnături, boicoturi, marșuri. Diversitatea modalităților de acțiune se reflectă în diversitatea grupurilor de interese.

Actorii sociali din sectoarele public și privat se deosebesc în funcție de obiective, interese și modul de abordare a vieții social-economice. Astfel, actorii din domeniul public au ca scop asigurarea dezvoltării sociale și democratizării societății, iar cei din sectorul privat – creșterea valorii de piață a întreprinderii și maximizarea profitului.

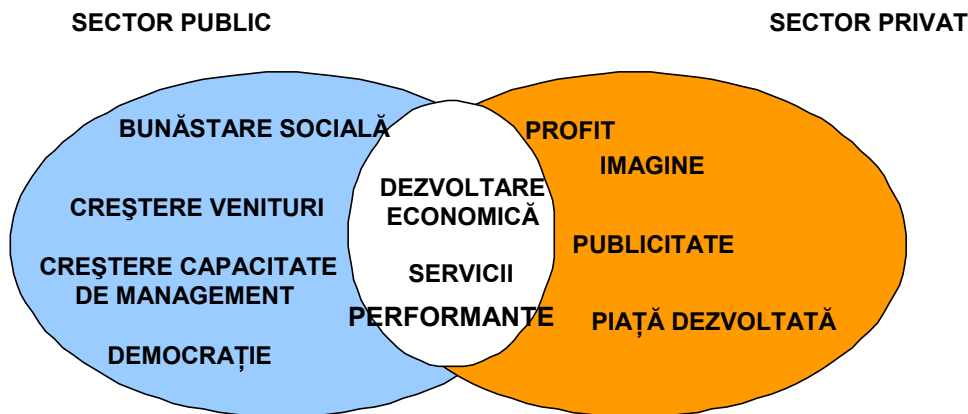
Tabelul 2. Aspecte principale ale sectoarelor public și privat

SECTORUL PUBLIC	SECTORUL PRIVAT
Caracteristici generale	
<ul style="list-style-type: none"> • Viziuni politice, economice și sociale ample • Dedicat prosperării publice 	<ul style="list-style-type: none"> • Energic și pragmatic • Capabil de inovare și adaptabil
Deosebiri	
<ul style="list-style-type: none"> • Responsabilități politice și sociale majore • Precaut, nu acceptă și nu asumă riscuri, experimentează rar • Siguranța și stabilitatea socială – scopul de bază al activităților • Tipul de management presupune criterii ce necesită consens • Schimbarea organizațională dificilă datorită constrângerii impuse din exterior • Eficiența sporită • Stimulente din partea experienței private • Răspuns eficient la solicitările utilizatorilor 	<ul style="list-style-type: none"> • Asigura continuitatea, profitabilitatea și susține competitivitatea. • Instruit în abordarea riscurilor și competiției, reacții rapide la profitul posibil și la înfruntarea riscurilor • Iau în considerare în plan secundar problemele sociale și politice ca instrument pentru profit • Management economic bazat pe criterii de eficiență • Schimbare organizațională flexibilă, dinamică, cu grad sporit de independență care respectă propriile reguli de management • Oportunități noi de investiții pe scară largă • Reducerea nesiguranței și riscului pe termen lung • Stimulenți economici eventuali

Deși scopul actorilor sociali din aceste sectoare diferă, interacțiunea lor, în special, parteneriatul, face posibilă obținerea unor servicii publice calitative și creează premise pentru dezvoltarea economică durabilă.

Parteneriatele reprezintă un demers necesar implicării reprezentanților acestor sectoare în elaborarea politicilor publice și constituie „relația de cooperare între persoane și organizații din sectorul public și cel privat în scopul unui beneficiu comun”⁵.

Figura 1. Convergențele de interese în relațiile de parteneriat

Avantajele parteneriatelor sunt ușor de identificat, ele constând în:

- creșterea credibilității administrației publice și a organizațiilor în comunitate;
- multiplicarea resurselor (autoritățile pot veni cu resurse financiare și materiale, iar comunitatea – cu muncă voluntară);
- creșterea impactului asupra comunității: o mai bună identificare a problemelor și diversificare a abordărilor.

Totodată, există anumite dezavantaje și riscuri, în particular:

⁵ Holland, R.C. (1984) The New Era in Public-Private Partnerships in Porter P.R. and D.C. Sweet (eds.) Rebuilding American Cities: Roads to Recovery. New Brunswick: Centre for Urban Policy Research.

- cunoașterea insuficientă a partenerilor poate duce la neîncredere reciprocă;
- riscul incapacității de comunicare și colaborare cu diferite nivele de decizie;
- diferența puterii de decizie și rigiditatea structurilor administrative pot genera conflicte, există riscul pierderii identității organizațiilor.

1.3.2. Niveluri, etape și tehnici de participare

Participarea la luarea deciziilor este un proces prin intermediul căruia actorii sociali (cetățenii, instituțiile publice, agenții economici, ONG-urile, partidele) influențează deciziile în vederea atingerii scopurilor comunitare și personale.

Există mai multe niveluri de participare publică la procesul decizional. Informarea publicului este nivelul de bază al unei asemenea participări. Consultarea, discuțiile cu publicul, participarea acestuia la inițierea proiectelor sunt niveluri mai înalte, verticala fiind finalizată cu eventuala partajare de către autoritățile publice a puterii de decizie cu publicul (“co-decizie”).

Literatura de specialitate evidențiază trei elemente-cheie ale participării publice: *accesul la informație*, *participarea publică la procesul de luare a deciziilor*, *accesul la justiție*. În acest context, accesul la informație este nivelul inițial al participării publice, în timp ce participarea la luarea deciziilor constituie cel mai înalt nivel. Accesul la justiție este, într-o anumită măsură, similar cu procesul de „co-decizie”. Ca și referendumurile corective, intervențiile în justiție au loc după ce decizia a fost luată. Însă ele pot avea și un puternic efect preventiv, deoarece pot stimula autoritățile să respecte procedurile legate de participarea publică și, în special, să țină cont de rezultatele acestui proces.

Sub aspectul spiritului participativ, implicarea în procesul decizional poate fi **activă** în cadrul căreia actorii sociali comunică și interacționează frecvent cu autoritățile publice pentru formularea și realizarea strategiilor și programelor publice de nivel

comunitar; și **pasivă**, care se limitează la implicarea în unele întruniri, adunări în vederea obținerii de informații sau participării la scrutine.

Participarea este un proces realizat în patru etape:

- informare;
- consultare;
- implicare;
- influență și control.

Fiecare din aceste etape întrunește anumite tehnici care diferă în funcție de scopul, necesitățile și problemele identificate.

La **etapa 1** (informarea publicului) se utilizează următoarele tehnici:

- *materiale informaționale scrise* – rapoarte ale autorităților publice, broșuri, pliante, etc.;
- *panouri informaționale* – pe acestea pot fi plasate anunțuri, informații analitice, comentarii;
- *scrisori* adresate locuitorilor, instituțiilor publice și private, ONG-urilor de către autoritățile publice;
- *ziare și reviste*, buletine informaționale în care se publică diverse materiale despre viața comunitară;
- *emisiuni, anunțuri la radioul și televiziunea locală* despre evenimentele comunitare;
- *pagini web* din Internet cu diverse materiale informaționale despre comunitat;

La **etapa 2** (consultarea opiniei publicului) se aplică astfel de tehnici, cum sunt:

- *întrunirile și audierile publice* – evenimente formale, structurate pe anumite probleme, spre exemplu, dezbateră proiectului bugetului local. Sunt convocate, de regulă, de Consiliul local și desfășurate în incinta Primăriei cu invitarea publicului larg. Aceste întruniri sunt instrumente necostisitoare, permit de a identifica opiniile actorilor sociali asupra unor anumite probleme, dar nu oferă aprecieri profunde și nu asigură atingerea unui consens de păreri;

- *ședințele Primăriei* – întruniri mai puțin formale decât cele indicate mai sus, focalizate pe un subiect concret, care permit a realiza discuții și schimburi de opinii în profunzime;
- *sondaje de opinie* – permit de a obține informații despre opiniile cetățenilor în diverse subiecte. Realizarea lor necesită resurse umane și financiare, metodologie corectă și interpretare justă a rezultatelor;
- *focus grupuri* – întrunire a unui grup de cetățeni selectați în vederea determinării unei eventuale atitudini vis-à-vis de propunerile și proiectele autorităților publice. Sunt moderate, de obicei, de consultanți calificați în baza unei metodologii bine determinate. Oferă o cunoaștere detaliată a problemelor comunitare, însă nu asigură constituirea unui consens;
- *comitete consultative* – grup de cetățeni ce oferă consultanță permanentă Consiliului local în diverse teme. Sunt utile la analiza, sintetizarea opiniilor și formularea deciziilor. Asigură atingerea unui consens doar în anumite domenii;
- *Consiliul / Asociația comunității* – convocarea unui grup de cetățeni dintr-o anumită zonă geografică uniți printr-un interes comun pentru a soluționa diverse probleme.

Etapa 3 (implicarea în procesul decizional) presupune utilizarea următoarelor tehnici:

- *delegații și comisii permanente* – create în cadrul autorităților publice locale și formate din consilieri. Asigură controlul, managementul și supravegherea domeniului respectiv;
- *Biroul comunității* – similar Consiliului cu deosebirea că este o structură permanentă pe lângă Primărie mai accesibilă publicului;
- *avocatul poporului* – autoritate publică imparțială, apolitică care cercetează plângerile cetățenilor privind activitatea funcționarilor și / sau autorităților publice;
- *programul ușilor deschise* – aplicarea unui orar zilnic favorabil care încurajează cetățenii să viziteze autoritățile publice. Facilitează comunicarea cu cetățenii, însă poate majora costurile de funcționare a autorităților publice;
- *birouri de servicii pentru cetățeni* – create pentru a primi și răspunde la cererile cetățenilor, oferi consultanță, asistență și alte

servicii. Simplifică contactele între cetățeni și Primărie, dar implică costuri suplimentare de întreținere.

Etapa 4 (influență și control) se aplică destul de rar la nivel local în Republica Moldova. Ea presupune utilizarea a unor astfel de tehnici, ca concilierea mediată de un conciliator; arbitrajul; panelul mediator (implicarea unui intermediar care nu este direct interesat în problema mediată)⁶.

Inițierea și desfășurarea procedurii de mediere și conciliere are drept scop atingerea unei înțelegeri între părți privind soluționarea totală sau parțială a litigiului. În cazul în care părțile nu ajung la o înțelegere, ele sunt în drept să recurgă la procedura arbitrală sau judiciară. Procedura de mediere și conciliere se desfășoară sub formă de discuții pe marginea litigiului mediat cu participarea părților și a mediatorului și, după caz, a consilierilor și experților. Cu acordul părților, mediatorul este în drept să discute separat cu fiecare parte circumstanțele litigiului și potențialele soluții.

Procesul participativ din Republica Moldova este influențat negativ de un șir de factori, inclusiv insuficiența de informații, lipsa abilităților corespunzătoare, numărul restrâns a tehnicilor de participare utilizate. Pentru a beneficia de rezultatele participării publice nu este suficient de a cunoaște principiile și de a se implica în acest proces sub diferite forme și la diferite niveluri. Un rol deosebit îl are organizarea, administrarea și monitorizarea acestui proces, care pot fi realizate cu succes în baza parteneriatelor autorităților publice cu ONG-urile și sectorul de afaceri. Din păcate, în Republica Moldova, spre deosebire de alte țări europene, nu există un cadru legislativ propice referitor la parteneriate.

Este de remarcat și faptul că implicațiile societății civile ar putea să se soldeze cu efecte participative considerabile în cazul în care acesteia i s-ar fi oferit dreptul la inițiativa legislativă. Sectorul neguvernamental este în continuă dezvoltare și reprezintă un partener sigur al autorităților publice, însă consolidarea parteneriatelor este împiedicată de lipsa unor mecanisme de delegare a sarcinilor administrației publice către ONG-uri și de finanțare stabilă a acestora.

⁶ Ghidul cetățeanului pentru rezolvarea problemelor de protecție a mediului.
www.ghid-mediului.ro

2. Participarea la procesul de luare a deciziilor în viziunea societății civile

2.1. Organizarea cercetării sociologice

2.1.1. Scopul sondajului

În anii 2000-2004 în Republica Moldova s-au efectuat mai multe studii, sondaje de opinie, scopul cărora a fost evaluarea calității guvernării. Cu toate acestea, majoritatea cercetătorilor au abordat problematica participării cetățenești la procesul decizional local sub aspect teoretic.

Scopul prezentului sondaj constă în studierea practicilor de participare a societății civile la luarea deciziilor în două localități-pilot din Republica Moldova (comuna Cărpineni și orașul Ialoveni), identificarea principalelor bariere în desfășurarea acestui proces și oferirea de soluții în vederea remedierii situației. Având în vedere că informarea cetățenilor este o condiție a participării lor la procesul decizional, s-a studiat modul în care APL asigură respectarea dreptului de acces la informațiile cu caracter public. Paralel cu aceasta, a fost elucidată și percepția corupției în APL de către populația din localitățile vizate.

Pornind de la aceasta, obiectivele prezentului studiu sunt următoarele:

- estimarea nivelului de cunoaștere de către populație a dreptului de acces la informațiile cu caracter public și de exercitare în practică a acestui drept;
- evaluarea opiniei publice privind transparența autorităților publice, inclusiv prin asigurarea accesului la informații, receptivitatea funcționarilor publici la solicitările de informații, etc.;
- identificarea principalelor surse de informare despre activitatea APL utilizate de populație, specificarea informațiilor solicitate de populație;
- evaluarea disponibilității cetățenilor de a se implica în procesul decizional, nivelului de participare reală la dezvoltarea comunitară, a principalelor forme de participare la luarea deciziilor și a impedimentelor majore ale acestui proces;

- estimarea percepției populației privind corupția în administrarea publică locală și a toleranței față de acest fenomen;
- sintetizarea opiniilor privind căile de ameliorare a funcționării administrației publice locale și a implicării mai active a cetățenilor în procesul decizional.

2.1.2. Structura chestionarului

Pentru colectarea informațiilor necesare studiului au fost utilizate chestionarul sociologic, interviul și monitorizarea publicațiilor în presa locală din anul premergător cercetării. În cadrul acestor metode principalul instrument utilizat a fost chestionarul, care cuprinde următoarele subiecte:

- informarea și accesul la informații privind activitatea administrației publice locale;
- participarea societății civile în procesul de luare a deciziilor;
- corupția și activitatea autorităților publice locale;
- date generale despre respondenți.

Compartimentul **„Informarea și accesul la informații privind activitatea administrației publice locale”** include un șir de întrebări privind familiarizarea populației cu dreptul de acces la informațiile de interes public și exercitarea în practică a acestui drept, asigurarea de către APL a accesului la informații, receptivitatea funcționarilor publici vizavi de solicitantii de informații, principalele surse de informare despre activitatea APL, cele mai solicitate informații etc.

Pentru a estima *nivelul de informare a publicului* vizavi de activitatea APL s-a recurs la un șir de indicatori, cum ar fi: ponderea respondenților care nu-și cunosc deloc dreptul de acces la informațiile publice sau nu știu despre acest drept, ponderea respondenților care consideră că acest drept nu este deloc respectat, ponderea respondenților care consideră că nu au acces la informațiile despre activitatea instituțiilor publice, ponderea respondenților care pe parcursul ultimului an s-au adresat pentru informații la APL, numărul mediu de adresări, etc. Totodată, s-a estimat opinia publicului privind dinamica fluxului de informații furnizate de APL pe parcursul ultimilor patru ani.

Compartimentul **„Participarea societății civile la luarea deciziilor”** cuprinde un șir de întrebări care au ca scop testarea disponibilității cetățenilor de a participa la luarea deciziilor la nivel local, opinia acestora vizavi de nivelul general de participare a populației din localitate la procesul decizional, precum și gradul de participare a celor intervievați la guvernarea locală. Suplimentar la aceasta, s-a solicitat opinia respondenților privind cele mai uzitate forme de participare la procesul decizional, impedimentele procesului participativ, căile de ameliorare a procesului de administrare, etc.

Nivelul de participare la procesul decizional s-a estimat în baza următorilor indicatori: ponderea respondenților care consideră necesară participarea lor la luarea deciziilor; ponderea respondenților care consideră că populația din localitate participă la luarea deciziilor, ponderea persoanelor care au luat parte la luarea deciziilor pe parcursul ultimului an, ponderea respondenților care au făcut propuneri în cadrul luării deciziilor, etc.

Forme de participare: au fost identificate cele mai utilizate forme de participare la procesul decizional, s-a estimat frecvența participării respondenților la acest proces, s-a solicitat opinia respondenților privind cele mai eficiente forme de participare și direcțiile de ameliorare a procesului de administrare a localității.

Deschiderea administrației locale pentru implicarea cetățenilor: s-a solicitat ca respondenții să răspundă dacă APL prezintă dări de seamă despre activitatea lor, există sau nu în localitate căi de examinare a plângerilor și cât de bine sunt informați cetățenii despre rezultatele acestor plângeri. Totodată s-a aflat opinia respondenților referitor la necesitatea elaborării și aplicării unui cod de conduită pentru angajații autorităților publice locale. În acest context s-a operat cu următorii indicatori: ponderea respondenților care consideră că instituțiile publice locale nu prezintă darea de seamă privind activitatea lor; ponderea respondenților care consideră că locuitorii nu sunt informați despre rezultatele examinării plângerilor lor; ponderea respondenților care consideră necesară elaborarea unui cod de conduită pentru angajații APL, etc.

Compartimentul **„Corupția în activitatea autorităților publice locale”** include întrebări care permit a afla părerea respondenților vizavi de răspândirea corupției în APL și a identifica serviciile, instituțiile publice mai vulnerabile față de corupție, a estima

predispunerea populației de a da mită și consecințele morale ale acestui fapt. În acest context au fost utilizați următorii indicatori: ponderea respondenților care consideră că se recurge permanent și uneori la mituire în instituțiile publice locale, ponderea respondenților care vor da mită pentru soluționarea problemelor, ponderea respondenților care se vor simți înjosiți și indignați în rezultatul dării de mită, etc.

Totodată, pentru a stabili cât de bine sunt familiarizați și instruiți respondenții referitor la tema corupției s-a solicitat ca aceștia să formuleze ce este un conflict de interese în contextul activității funcționarilor publici, să răspundă dacă știu unde să se adreseze pentru cercetarea cazurilor de corupție, precum și să povestească un caz concret de corupție. Pentru a defini oportunitățile desfășurării activităților de școlarizare și instruire a populației privind tema vizată respondenții au fost rugați să răspundă dacă în localități se practică asemenea activități și cât de necesare sunt ele.

Compartimentul „**Date generale despre respondenți**” include întrebări pentru generalizarea datelor despre respondenți: vârsta, sexul, educația, numărul membrilor familiei, sectorul activității de bază.

2.1.3. Metodologia desfășurării sondajului

Sondajul sociologic s-a realizat la Cărpineni și Ialoveni respectiv pe 12–13 martie și 19–20 martie anul 2005.

Colectivitatea de sondaj a fost reprezentată de persoanele fizice din aceste localități. Eșantionul de sondaj a fost proiectat ca un eșantion stratificat aleatoriu multistadial, fiind constituit din 152 de persoane în fiecare localitate, în total fiind chestionate 304 persoane. Luând în considerație numărul total al populației din aceste localități⁷ (Cărpineni – 11,7 mii și Ialoveni – 15,1 mii persoane), la sondaj a participat un eșantion de peste 1% din totalul populației, ceea ce îi conferă sondajului un grad înalt de reprezentativitate.

⁷ Numărul populației la data de 1 ianuarie 2005, potrivit datelor preliminare ale recensământului din 5 octombrie 2004 oferite de primăriile localităților.

Pentru contactarea directă a persoanelor anchetate în fiecare localitate au fost alese 10–12 străzi astfel încât raza de cuprindere a sondajului să acopere întreaga comunitate.

Gospodăriile în care a avut loc chestionarea au fost selectate prin metoda rutei aleatoare cu un pas statistic stabilit. În cazul când în gospodărie (familie) se aflau mai mulți membri adulți, interviul s-a efectuat cu persoana a cărei zi de naștere a fost cea mai recentă.

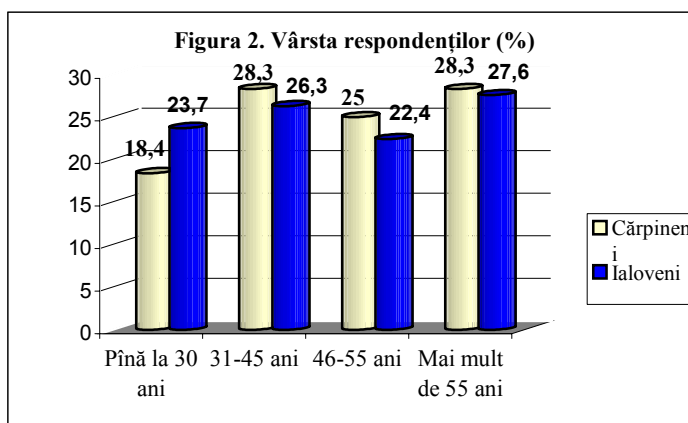
În cadrul sondajului interviuatorii au fost instruiți să chestioneze persoanele astfel încât să distribuie proporțional respondenții în funcție de sex, vârstă și nivelul de instruire.

Interviurile au fost efectuate de către operatori instruiți și consultanți ai BCI la domiciliul persoanelor interviewate.

2.2. Rezultatele sondajului de opinie publică

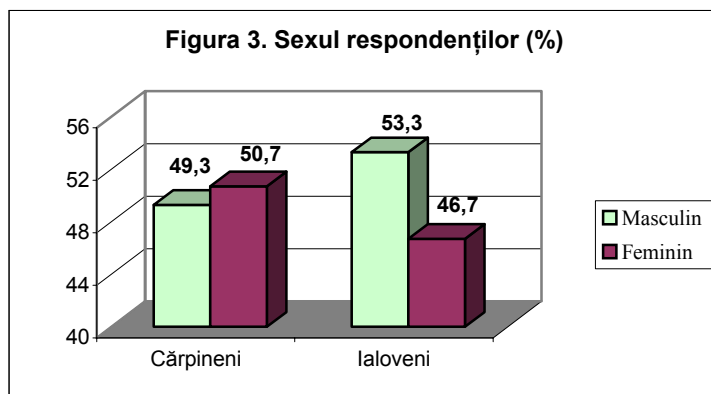
2.2.1. Caracteristica respondenților

Divizarea respondenților după **vârstă** este următoarea: în comuna Cărpineni 18,4% din numărul total al respondenților au sub 30 de ani, 28,3% – 31-45 ani, 25% – 46-55 ani și 28,3% – peste 55 ani. În orașul Ialoveni la chestionare au participat 23,7% din persoane în vârstă de sub 30 ani, 26,3% – 31-45 ani, 22,4% – 46-55 ani și 27,6% – peste 55 ani.

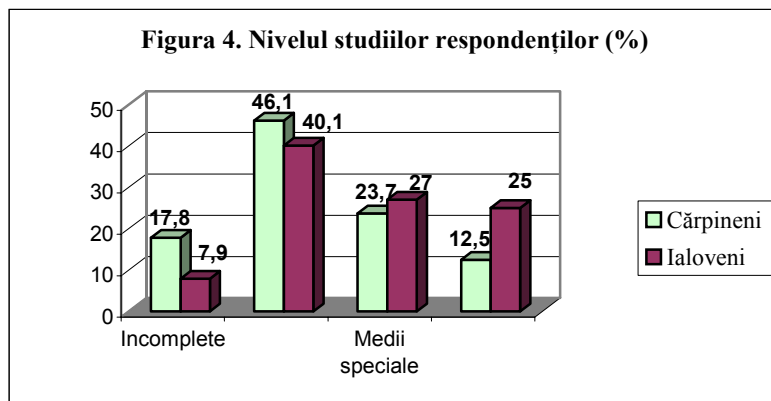
Astfel, având în vedere că proporția persoane tinere – persoane mature – persoane în etate constituie 20%–50%–30%, chestionarea în ambele localități este reprezentativă și bine structurată dpv al categoriilor de vârstă, deoarece a cuprins partea cea mai activă și cea mai implicată în procesul decizional (majoritatea persoanelor fiind în vârstă de la 31–55 ani).

Gender. În numărul total al respondenților bărbații alcătuiesc 51,3%, iar femeile – 48,7%, adică este o proporție echilibrată. La Cărpineni această proporție a constituit 49,3% bărbați și 50,7% femei. La Ialoveni proporția a fost inversă – 53,3% bărbați și 46,7% femei.

Fiind aproape identică după numărul populației, **componenta familiilor** respondenților din aceste localități deviază foarte puțin. În Cărpineni acest indicator constituie în medie 3,7 persoane per familie, în Ialoveni – 3,6 persoane.

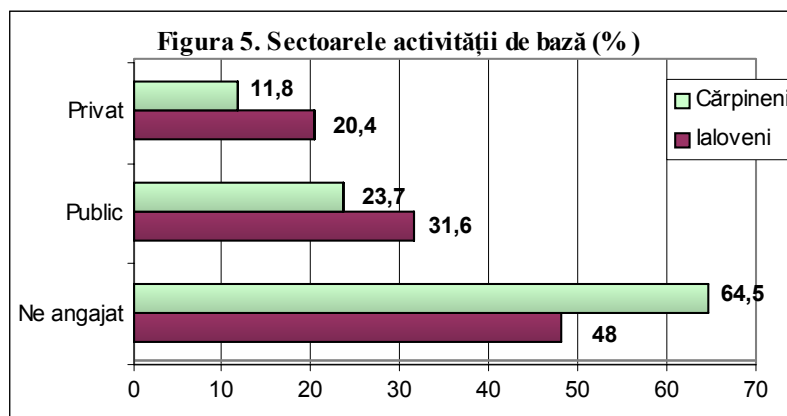
Divizarea respondenților după **nivelul de studii** este următoarea: la Cărpineni 17,8% din cei chestionați au studii medii incomplete, 46,1% – studii medii, 23,7% – studii medii de specialitate și 12,5% – studii superioare. La Ialoveni nivelul de studii al respondenților este mai înalt, numărul celor cu studii medii de specialitate și superioare fiind mai mare. Doar 7,9% din cei chestionați au studii medii incomplete, 40,1% – studii medii, 27% – studii medii de specialitate și 25% – studii superioare.

Aceste date confirmă că statutul localității (centru raional, oraș/localitate rurală), cu toate consecințele care rezultă de aici (infrastructură mai dezvoltată, instituții sociale și servicii comunale mai avansate, prezența unui număr mai mare de instituții administrative etc.), este unul din factorii care determină nivelul studiilor persoanelor ce locuiesc în localitate. În localitățile rurale specialiștii cu studii superioare sunt mai puțin solicitați, de aceea numărul lor este mai mic. În localitățile urbane necesitatea în specialiști cu un nivel înalt de studii este mai mare, de aceea numărul persoanelor care posedă astfel de studii este mai mare.

Potrivit sondajului, statutul localității determină și posibilitățile de antrenare a populației în sectoarele de activitate. Astfel, dat fiind faptul că localitatea Cărpineni este o comună și aici sunt mai puține instituții publice, proporția angajării respondenților în sectorul public este mai joasă (23,7%), iar la Ialoveni, unde sunt mai multe instituții publice – mai ridicată (31,6%).

Statutul localității cu domeniile prioritare de activitate economică este factorul determinant în angajarea populației. Conform rezultatelor chestionării, peste 2/3 din respondenții din Cărpineni au menționat că nu sunt angajați la întreprinderi, fiind ocupați în gospodăriile casnice. La Ialoveni circa jumătate din cei chestionați au menționat că nu sunt angajați, fiind în mare parte pensionari, persoane casnice etc.

Totodată, sondajul de opinie a confirmat datele studiilor realizate de Departamentul Statistică și Sociologie, potrivit cărora în localitățile rurale cota persoanelor neangajate depășește 50% din totalul populației, nivelul de trai în localitățile rurale fiind mai scăzut decât în localitățile urbane⁸.

Amplasarea geografică joacă, de asemenea, un rol important în dezvoltarea localității. Astfel, comuna Cărpineni se află la o distanță de 14 km de traseul național Chișinău–Leușeni și 75 km de capitală, are un sector privat mai puțin dezvoltat, în care activează doar 11,8% din cei chestionați. Orașul Ialoveni se află lângă capitală (11 km) pe un traseu național și internațional, în sectorul privat al acestuia fiind antrenați 20,4% din cei intervievați.

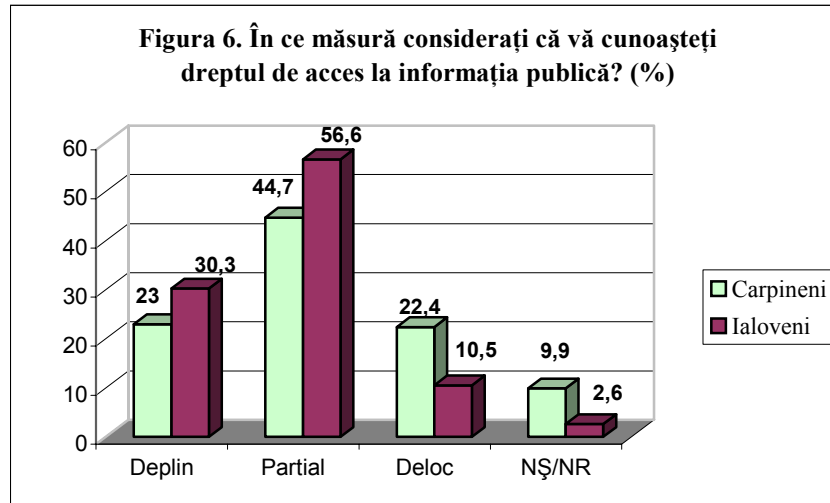
2.2.2. Informarea și accesul la informații privind activitatea APL

Interesul față de activitatea APL este determinat, în mare măsură, de *cunoașterea de către populație a dreptului de acces la informațiile publice*. Rezultatele sondajului atestă că respondenții din ambele localități sunt, în fond, familiarizați cu dreptul de acces la informațiile de interes public – circa 68% din interlocutorii din Cărpineni și 87% din Ialoveni opinează că cunosc pe deplin și parțial dreptul de acces la

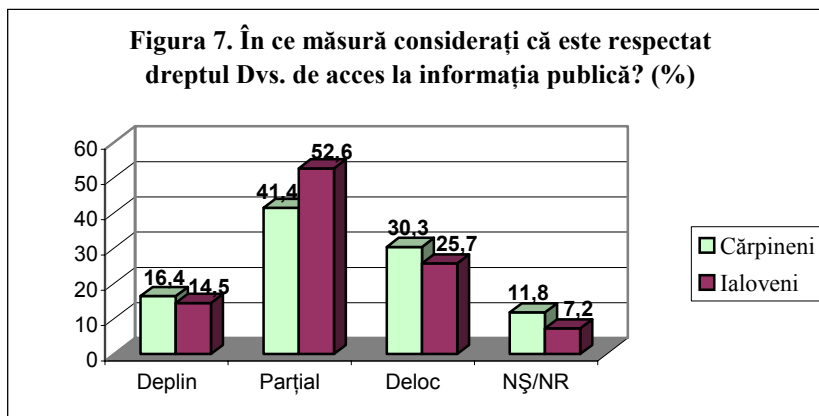
⁸ Sărăcia în Republica Moldova 2004, Statistica, Chișinău, 2004.

Aspecte privind nivelul de trai al populației 2004, Statistica, Chișinău, 2004.

informațiile de interes public. Totodată este de remarcat că o bună parte din cei chestionați (32,3% din Cărpineni și 13,1% din Ialoveni) nu cunosc deloc acest drept sau nu știu despre existența lui (figura 6). Faptul că ponderea respondenților care nu sunt familiarizați cu dreptul de acces la informații publice în Cărpineni este de două ori mai mare decât la Ialoveni poate fi explicat, într-o anumită măsură, prin nivelul mai scăzut de informare de către APL, acoperirea informațională (mass-media) mai slabă, precum și diferența în nivelul educațional al celor intervievați.

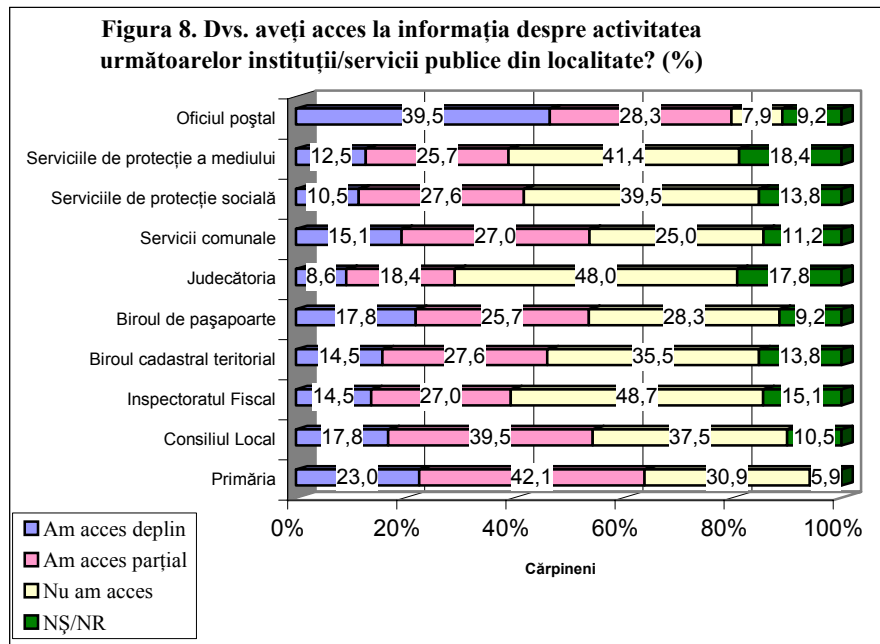
În ce privește respectarea dreptului de acces la informațiile publice situația este mai puțin îmbucurătoare. Deși cea mai mare parte din respondenți consideră că acest drept este respectat pe deplin și parțial (circa 58% din interlocutorii din Cărpineni și 67% din Ialoveni), aproape o treime din cei chestionați (30,3 % în Cărpineni și 25,7% în Ialoveni) au remarcat că acest drept nu este respectat deloc, iar unii interlocutori (11,8% în Cărpineni și 7,2% în Ialoveni) nu s-au putut pronunța în acest context (figura 7).

Percepția generală a accesului la informații este rezultatul interacțiunii cetățenilor cu diverse instituții / servicii publice din localitate. Gradul de deschidere al APL se apreciază în mod diferit și depinde de mai multe criterii: calitatea informațiilor oferite, operativitatea răspunsurilor, receptivitatea funcționarilor, etc.

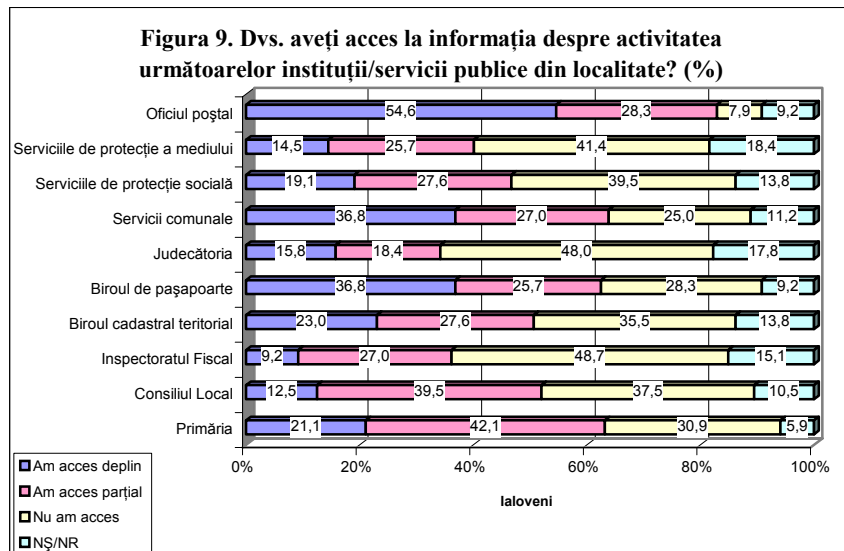
Rezultatele sondajului au arătat că o mare parte din interlocutorii din ambele localități consideră că au acces deplin sau parțial la informațiile despre activitatea APL (77,6 % din respondenții din Cărpineni și 93,4 % din Ialoveni), iar ponderea celor ce opinează că n-au acces la informații este mult mai scăzută – 13,8 % din respondenții din Cărpineni și 3,3 % din Ialoveni.

În ce privește opinia respondenților privind cele mai transparente instituții publice din localități putem constata următoarele (figurile 8 și 9). Primul în topul accesului deplin la informații este catalogul oficiul poștal (39,5% în Cărpineni și 54,6% în Ialoveni). Această situație se explică atât prin sortimentul vast al serviciilor prestate (plata pensiilor, achitarea serviciilor comunale, expedierea corespondenței etc.), cât și prin dependența directă a veniturilor acestei instituții de volumul și calitatea serviciilor prestate.

Primăria și **Consiliul local** din ambele localități sunt percepute în mod diferit la capitolul privind accesul la informații. În acest context putem constata că opțiunile sunt mai puțin favorabile pentru Consiliul local. La Ialoveni 21,1% din respondenți consideră că Primăria asigură un acces deplin la informația despre activitatea sa, iar la Cărpineni – 23% din respondenți. Consiliul local este perceput cu acces deplin la informații de 12,5% din respondenții din Ialoveni și 17,8% din Cărpineni. Totuși, mai mult de o treime din respondenții din Ialoveni și Cărpineni consideră că aceste instituții asigură un acces parțial la informațiile privind activitatea lor.

Este de remarcat că o parte din intervievați consideră că nu au deloc acces la informațiile despre activitatea Primăriei și Consiliului local. Astfel, circa o treime din respondenții din Ialoveni (30,9 %) și Cărpineni (30,3%) opinează că nu au acces la informațiile despre activitatea Primăriei, iar 37,5 % din interlocutorii din Ialoveni și 39,5 % din Cărpineni – la informațiile privind activitatea Consiliul local. Acest fapt trezește îngrijorare și atestă necesitatea acoperirii vacuumului informațional privind activitatea instituțiilor în cauză.

Referindu-se la alte instituții situate în teritoriu, aproape jumătate din respondenții din Ialoveni consideră că nu au acces la informațiile din inspectoratul fiscal și judecătoria, iar circa o treime – la informațiile din biroul cadastral teritorial, biroul de pașapoarte, serviciile de protecție socială. În mod similar, respondenții din Cărpineni consideră inaccesibile informațiile despre activitatea inspectoratului fiscal, judecătoriei (circa jumătate din chestionați), serviciilor de protecție a mediului și serviciilor sociale, biroului cadastral teritorial și biroului de pașapoarte (de la 43 % la 47 % din respondenți).

În ce privește numărul solicitanților de informații și frecvența adresărilor acestora în instituțiile publice pe parcursul ultimului an rezultatele studiului arată că la instituțiile publice s-au adresat circa 57% din respondenții din Cărpineni și 89% din Ialoveni, iar respectiv 43 % și 11 % din chestionați nu s-au adresat deloc. Numărul mediu de adresări (frecvența) este de circa 2,2 ori pe an pentru fiecare interviuat⁹.

⁹ Acest indicator s-a calculat ca raportul dintre numărul total de adresări / solicitări de informație și numărul respondenților care s-au adresat cel puțin o dată la una din instituțiile listate.

Pentru a identifica instituțiile publice la care s-a apelat mai des pe parcursul ultimului an, s-au luat în considerație ponderea respondenților care au apelat la ele și numărul mediu de adresări (tabelul 2). Astfel, cea mai solicitată instituție a fost Primăria, la care s-au adresat 58,6% din interlocutorii din Ialoveni (în medie de 2,2 ori pe an) și 42,1% din Cărpineni (în medie de 2,8 ori pe an). Acest lucru este lesne de înțeles, deoarece oamenii din localitățile rurale apelează tradițional la principalele instituții din localitate – Primăria și Consiliul local. Apoi urmează instituțiile în care ei își pot soluționa problemele curente. În special, la Cărpineni, după Primărie, urmează biroul de pașapoarte și biroul cadastral teritorial în care țărani își rezolvă, de obicei, problemele privind gestionarea cotelor de teren. La Ialoveni, după Primărie, printre cele mai solicitate instituții au fost specificate biroul de pașapoarte și instituțiile ce se ocupă de gestionarea serviciilor comunale.

Tabelul 3. De câte ori V-ați adresat la instituțiile/serviciile publice?

Instituții/servicii	% din respondenți		Numărul mediu de adresări pe parcursul ultimului an	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Primăria	42,1	58,6	2,8	2,2
Consiliul local	8,6	12,5	2,8	1,9
Inspectoratul fiscal	7,2	14,5	1,7	4,1
Biroul cadastral teritorial	13,2	30,9	1,4	1,8
Biroul de pașapoarte	20,4	40,1	1,7	1,4
Judecătoria	5,3	11,8	2,4	1,2
Serviciile comunale	8,6	34,9	2,5	3,3
Serviciile de protecție socială	9,2	7,9	2,1	3,6
Serviciile de protecție a mediului	3,9	3,9	2,0	1,7

Dacă vom vorbi despre un alt criteriu de evaluare a transparenței APL, și anume *completitudinea informațiilor oferite*, putem constata că aproape toți respondenții din ambele localități au obținut informațiile solicitate pe deplin și parțial. Cu toate acestea, unii respondenți n-au primit răspuns la solicitările de informații de la APL. Astfel, 17,2 % din respondenții din Cărpineni și 14,6 % din Ialoveni n-au primit răspuns de la Primărie; 16,7% din respondenții din Cărpineni și 33,3 % din Ialoveni – de la serviciile de protecție a mediului; 18,2 % din respondenții din Cărpineni și 4,5 % din Ialoveni – de la Inspectoratul Fiscal etc. (tabelul 3).

Tabelul 4. Ați obținut informația solicitată? (%)

Instituții	Deplin		Parțial		Deloc	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Primăria	56,3	48,3	26,6	37,1	17,2	14,6
Consiliul local	76,9	63,2	23,1	31,6	0,0	5,3
Inspectoratul Fiscal	72,7	54,5	9,1	40,9	18,2	4,5
Biroul cadastral teritorial	55,0	66,0	40,0	25,5	5,0	8,5
Biroul de pașapoarte	77,4	82,0	19,4	14,8	0,0	3,3
Judecătoria	75,0	61,1	25,0	27,8	0,0	11,1
Serviciile comunale	46,2	64,2	46,2	24,5	7,7	11,3
Serviciile de protecție socială	57,1	58,3	35,7	33,3	7,1	8,3
Serviciile de protecție a mediului	50,0	50,0	33,3	16,7	16,7	33,3

Practica neprezentării informațiilor sau a prezentării parțiale a acestora diminuează calitatea serviciilor prestate de instituțiile publice, necesită vizite repetate ale populației în aceste instanțe. Această stare de lucruri poate fi o consecință atât a suprasolicitării agendei de lucru a funcționarilor publici și insuficienței mijloacelor financiare, cât și a nivelului profesional scăzut al funcționarilor. Indiferent de cauzele acestei situații, ea urmează a fi ameliorată atât prin echilibrarea politicii de personal, cât și prin instruirea, reciclarea angajaților, precum și prin aplicarea unor sancțiuni în cazul neexecutării sau executării neconforme de către funcționari a obligațiilor privind asigurarea accesului la informațiile publice.

După cum s-a remarcat deja, imaginea instituțiilor publice depinde, în mare măsură, de *receptivitatea funcționarilor*, adică de felul în care sunt tratați cetățenii. Rezultatele sondajului au arătat ca respondenții apreciază comportamentul funcționarilor publici, în fond, ca binevoitor sau parțial binevoitor (tabelul 4). Astfel, respondenții din Cărpineni au catalogat drept cei mai binevoitori¹⁰ funcționarii din Consiliul local (100% din respondenți), judecătoria (100%), serviciile de protecție socială (100 %), biroul cadastral teritorial (90 %), funcționarii din Primărie fiind plasași pe locul cinci (85,9% din respondenți). La

¹⁰ S-au însumat indicatorii din rubricile „binevoitori” și „parțial binevoitori”.

Ialoveni printre cei mai binevoitori au fost numiți funcționarii din serviciile de protecție socială (100 % din respondenți), Consiliul local (94,7%), serviciile comunale (89,7 %), biroul de pașapoarte (86,9%), funcționarii din Primărie fiind, de asemenea, catalogați pe locul cinci (85,4 % din respondenți).

Tabelul 5. Au fost funcționarii binevoitori? (%)

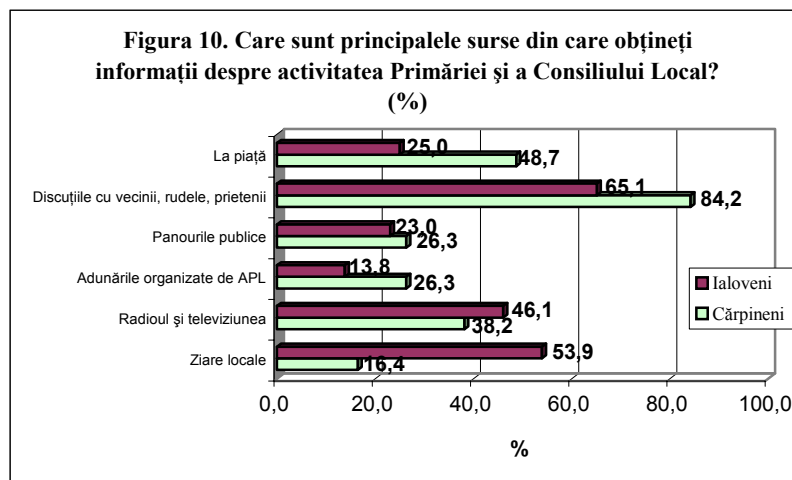
Instituții	Binevoitori		Parțial binevoitori		Deloc binevoitori	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Primăria	64,1	43,8	21,9	41,6	14,1	14,6
Consiliul local	76,9	57,9	23,1	36,8	0,0	5,3
Inspectoratul fiscal	54,5	36,4	18,2	36,4	27,3	27,3
Biroul cadastral teritorial	80,0	42,6	10,0	40,4	10,0	17,0
Biroul de pașapoarte	61,3	55,7	19,4	31,1	19,4	13,1
Judecătoria	75,0	38,9	25,0	44,4	0,0	16,7
Serviciile comunale	46,2	45,3	38,5	43,4	15,4	11,3
Serviciile de protecție socială	42,9	50,0	57,1	50,0	0,0	0,0
Serviciile de protecție a mediului	50,0	66,7	33,3	0,0	16,7	33,3

Totodată, printre funcționarii care au dat dovadă de o atitudine deloc binevoitoare au fost notificați la Cărpineni angajații din inspectoratul fiscal, biroul de pașapoarte, serviciile de protecție a mediului și serviciile comunale, iar la Ialoveni – angajații din serviciile de protecție a mediului, inspectoratul fiscal, biroul cadastral teritorial, judecătoria.

Fiind întrebați care sunt *principalele surse de informare despre activitatea Primăriei și a Consiliului local* respondenții din ambele localități au invocat, în primul rând sursele neformale: discuțiile cu vecinii, rudele, prietenii (la Cărpineni – 84,2% din respondenți, la Ialoveni – 65,1%). În Cărpineni printre sursele principale de informare a fost indicată și piața – locul în care, după părerea respondenților, se acumulează și diseminează principalele noutăți din viața localității.

Referitor la importanța altor surse de informare părerile interlocutorilor s-au divizat în felul următor: la Ialoveni, unde apare ziarul “Ora locală” (tirajul 5000 ex.) și suplimentul acestuia „Curierul de Ialoveni”, presa locală a fost plasată pe locul doi după importanță de 53,9% din respondenți. La Cărpineni informarea prin ziarele locale este practică

mai puțin – doar 16,4% din respondenți le-au catalogat drept una din principalele surse de informare. Deși în această localitate se editează un buletin informativ cu susținerea financiară a proiectului PNUD „Agenda locală XXI”, tirajul acestuia (200 ex.)¹¹ nu acoperă nici pe departe necesitățile populației în presă scrisă.

După părerea respondenților, un rol important îl au televiziunea și radioul. Ele sunt mult mai accesibile la Ialoveni (46,1% din respondenți) decât la Cărpineni (38,2%), ce se explică prin faptul că or. Ialoveni este aproape de capitală și, deci, prin posibilitatea recepționării mai multor canale/posturi de emisie de televiziune și radio. Aproape la același nivel după importanță au fost estimate panourile informative: în Ialoveni – 23% din respondenți și Cărpineni – 26%. Totodată, după cum atestă discuțiile în focus-grupuri, numărul panourilor este insuficient și plasarea lor lasă de dorit. Încheie lista surselor de informare adunările organizate de APL, care sunt mai importante pentru Cărpineni (26% din respondenți) decât pentru Ialoveni (13,8%).

Pentru a identifica domeniile/instituțiile care incită interesul populației din localitate respondenții au fost solicitați să răspundă cât de interesați sunt de anumite informații (s-au oferit 16 variante de răspuns). Testarea

¹¹ Potrivit informațiilor oferite de angajații din Unitatea de Coordonare a Proiectului “Agenda locală XXI”.

a stabilit că primele cinci poziții în „topul intereselor” respondenților din ambele localități sunt aproape identice¹² (tabelul 5). Printre ele sunt informațiile despre activitatea Primăriei (93,4 % din respondenții din Cărpineni și 92,8 % din Ialoveni), sistemul de asigurare medicală (90,8% din Cărpineni și 94% din Ialoveni), planurile de dezvoltare a localității (84,2% din Cărpineni și 90,1% din Ialoveni), activitatea transportului local (82,9% din Cărpineni și 89,5% din Ialoveni), taxele și impozitele locale (82,9% din Cărpineni și 89,5 % din Ialoveni). Aceste informații se sincronizează perfect cu principalele probleme ale localităților elucidate de participanții la focus-grupuri (paragraful 2.3.2).

Dacă vom compara interesul respondenților față de activitatea Primăriei și a Consiliului local putem constata că topul preferințelor nu este în favoarea Consiliului local. Aceasta vorbește despre o mai mare apropiere și o mai bună familiarizare a populației cu funcțiile și atribuțiile Primăriei, precum și perceperea legăturii dintre bunăstarea proprie și buna funcționare a instituției în cauză.

Este de remarcat că informațiile despre cazurile de corupție sunt plasate de respondenți după nivelul de interes respectiv pe locul 7 la Cărpineni (78,3%) și pe locul 6 la Ialoveni (86,2%). Totodată, dacă ne vom referi doar la calificativul „foarte interesat”, informațiile în cauză sunt mult mai solicitate, situându-se pe locul 4 la Cărpineni (61,8%) și pe locul 5 la Ialoveni (53,3 %).

Există anumite similitudini în interpretarea de către respondenții din ambele localități a informațiilor care nu prezintă interes. Astfel, la Cărpineni printre acestea figurează informațiile despre activitatea Procuraturii, agenților economici din localitate, ONG locale, serviciilor de protecție a mediului, iar la Ialoveni – informațiile despre activitatea ONG locale, serviciilor de protecție a mediului, procuraturii.

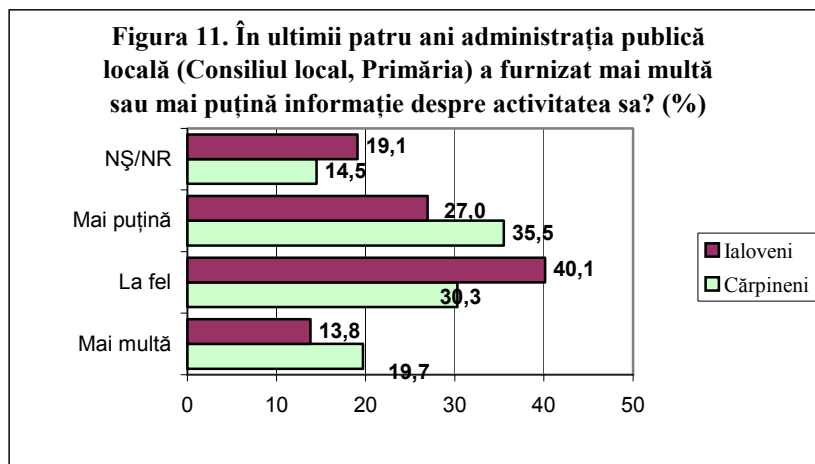
¹² În acest scop au fost însumați indicatorii din rubricile „foarte interesat” și „puțin interesat”.

Tabelul 6. Cât de interesat sunteți în informațiile despre...? (%)

Tipuri de informație	Foarte interesat		Puțin interesat		Deloc interesat		NȘ/NR	
	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni
Activitatea Primăriei	48,7	52,0	44,1	41,4	6,6	4,6	0,7	2,0
Activitatea Consiliului local	39,5	46,1	42,8	35,5	14,5	11,8	3,3	6,6
Veniturile și cheltuielile bugetului local	50,0	43,4	34,9	34,2	11,8	15,1	3,3	7,2
Taxele și impozitele locale	63,8	61,2	25,7	21,7	8,6	11,8	2,0	5,3
Planurile de dezvoltare a localității	61,8	64,5	28,3	19,7	7,2	9,9	2,6	5,9
Sistemul de asigurare medicală (activitatea medicilor de familie)	61,8	70,4	32,2	20,4	3,9	5,9	2,0	3,3
Activitatea agenților economici din localitate	24,3	40,8	38,8	27,6	28,9	25,7	7,9	5,9
Activitatea poliției / polițistului de sector	26,3	46,7	46,7	30,3	23,0	19,1	3,9	3,9
Activitatea Procuraturii	17,1	24,3	44,7	32,9	32,2	28,9	5,9	13,8
Activitatea serviciilor de protecție a mediului	19,1	36,8	39,5	28,3	34,2	22,4	7,2	12,5
Activitatea ONG locale	13,2	30,9	35,5	27,6	37,5	24,3	13,8	17,1
Activitatea serviciilor comunale	44,1	40,1	36,2	29,6	13,2	19,7	6,6	10,5
Activitatea organelor de control	26,3	32,2	41,4	41,4	25,7	13,8	6,6	12,5
Activitatea transportului local	55,9	61,8	33,6	21,1	6,6	12,5	3,9	4,6
Seminarele organizate în localitate	21,7	41,4	40,1	28,9	31,6	20,4	6,6	9,2
Cazurile de corupție	53,3	61,2	32,9	17,1	10,5	13,8	3,3	7,9

Potrivit opiniei respondenților din ambele localități, APL n-au furnizat mai multe informații pe parcursul ultimilor patru ani. Astfel, la Cărpineni circa 30% din intervievați consideră că volumul de informații furnizate de APL a rămas același, iar 35,5 % – că s-a micșorat. La Ialoveni un asemenea punct de vedere îl au respectiv 40,1 % și 27 % din cei chestionați. În ambele localități numărul celor care cred că fluxul de informații din partea APL a diminuat este mai mare decât al

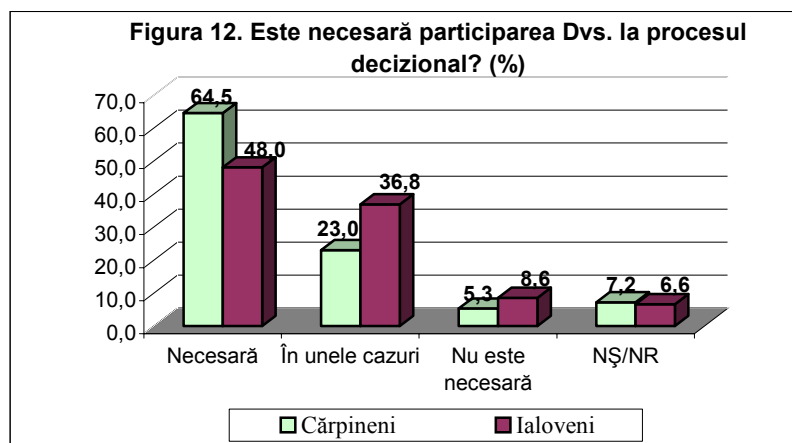
celor care consideră că acesta a crescut, ceea ce prezintă un tablou mai puțin favorabil al transparenței autorităților publice. Totodată, respondenții din Cărpineni sunt mai optimiști privind furnizarea informațiilor – 19,7% dintre aceștia consideră că informații au fost oferite mai multe, iar la Ialoveni această tendință a fost observată de 13,8% din intervievați.

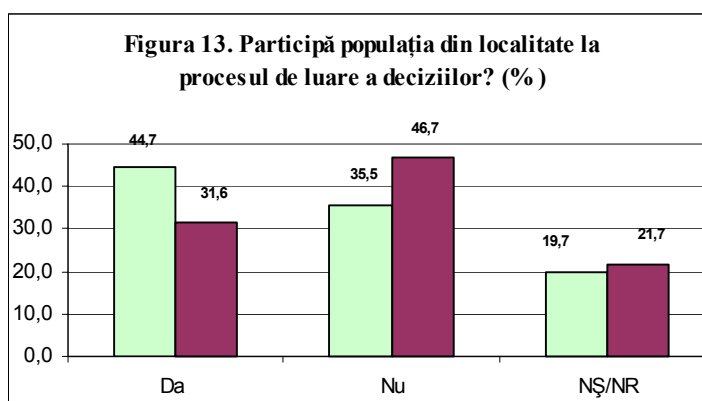
2.2.3. Participarea societății civile la procesul decizional

Necesitatea participării la procesul de luare a deciziilor. Rezultatele sondajului arată că potențialul participativ al populației, interpretat ca ponderea respondenților care consideră necesară implicarea lor în procesul decizional, este destul de ridicat. Circa 87,5% din interlocutorii din Cărpineni și 84,5% din Ialoveni consideră că este necesar să participe la luarea deciziilor permanente și în unele cazuri¹³. Doar 5,3% din intervievații din Cărpineni și 8,6% din Ialoveni consideră că implicarea lor în acest proces nu este necesară, iar respectiv 7,2% și 6,6% din respondenți sunt indeciși. Interpretările diferite la Cărpineni și Ialoveni se explică prin specificul problemelor cu care se confruntă aceste localități și nivelul profesional al specialiștilor antrenați în soluționarea lor.

¹³ S-a calculat prin însumarea indicatorilor din opțiunile „necesar” și „în unele cazuri”.

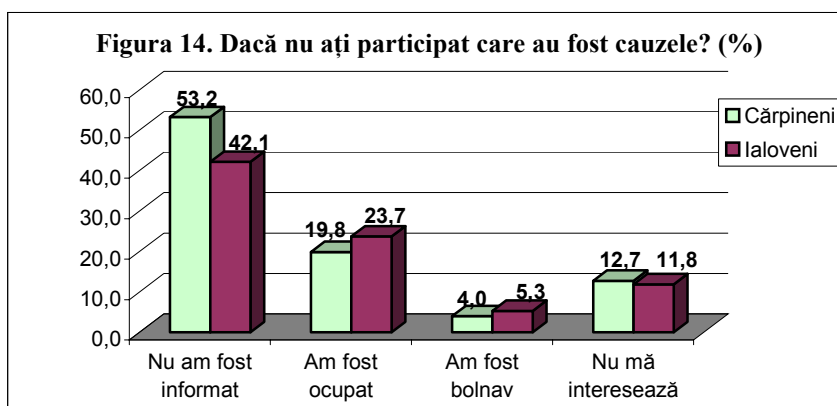

Nivelul de participare al populației la luarea deciziilor. Un indicator care ar permite estimarea nivelului de participare al populației la luarea deciziilor este ponderea respondenților care consideră că populația participă la acest proces. Fiind întrebați dacă populația participă la procesul decizional, 44,7% din respondenții din Cărpineni și 31,6% din Ialoveni au răspuns afirmativ, iar respectiv 35,5% și 46,7% – negativ. Este de remarcat că aproape 20% din interlocutorii ambelor localități nu știu care este starea de lucruri în acest context. Dacă vom compara indicatorul dat cu indicatorul ce caracterizează potențialul participativ al populației, putem conchide că capacitățile participative existente nu sunt valorificate întru totul de APL din localități.

Nivelul de participare la luarea deciziilor poate fi estimat și în baza unui asemenea indicator cum este *cota respondenților care au participat nemijlocit la procesul decizional pe parcursul ultimului an*. Rezultatele sondajului au arătat că 41,4% din respondenții din Cărpineni și 50,7% din Ialoveni au luat parte la luarea deciziilor, iar respectiv 58,6% și 49,3% nu s-au implicat în acest proces. Compararea acestui indicator cu potențialul participativ al populației ne permite să constatăm un decalaj considerabil între acest potențial și nivelul real de participare, deci, paralel cu curențele de ordin organizatoric ale APL, există și alte impedimente în cazul implicării populației în luarea deciziilor la nivel local.

Solicitându-se să menționeze care sunt *principalele cauze ale neparticipării cetățenilor în procesul decizional*, cea mai mare parte din respondenți – 42,1% în Ialoveni și 53,4% în Cărpineni au indicat lipsa de informare. Ponderea respondenților care au optat pentru răspunsul “nu mă interesează” este relativ mică pentru Ialoveni (11,8%) și pentru Cărpineni (12,7%).

Totodată, după cum atestă discuțiile în focus-grupuri (paragraful 2.3.4), printre alte cauze ale neparticipării sau implicării modeste a populației în luarea deciziilor s-au menționat următoarele: administrația locală nu acordă suficientă atenție și nu ia întotdeauna atitudine de inițiativele localnicilor, o mare parte din inițiativele lansate nu sunt bine coordonate, gestionate de administrație și nu se finalizează. Totodată, una din cauzele

neparticipării este exodul populației peste hotare¹⁴ care afectează serios procesul participativ.

Formele de participare. Din diversitatea formelor de participare la procesul decizional sunt utilizate mai frecvent implicarea în adunările generale și adunările de mahala. Astfel, 25,7% din respondenții din Cărpineni și 34,9% din Ialoveni au participat la adunările de mahala și circa 20% din respondenții ambelor localități – la adunările generale ale localității. În ce privește alte forme de participare, cum ar fi ședințele Consiliului local (care, potrivit legislației, sunt deschise pentru public) și ale Primăriei, dezbaterile publice, referendumurile locale etc. – la ele au participat mai puțini respondenți (tabelul 7). Totodată, numărul mediu de participări la procesul de luare a deciziilor este respectiv de 2,6 ori pe an în Cărpineni și de 2,6 ori în Ialoveni¹⁵.

Tabelul 7. În ultimele 12 luni Dvs. ați luat parte la...

Forme de participare la procesul decizional local	% din respondenți		Numărul mediu de participări în ultimul an	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Ședințe ale Consiliului local	10,5	8,6	2,2	3,4
Ședințe ale Primăriei	8,6	7,2	3,8	3,0
Adunări generale	19,7	19,7	2,1	1,4
Referendum local	3,3	5,3	1,8	2,1
Dezbateri publice	10,5	6,6	3,1	2,6
Adunări de mahala	25,7	34,9	2,7	2,5
Mitinguri	2,0	3,9	2,3	1,2

Calitatea procesului decizional depinde, în mare măsură, și de felul cum se manifestă participanții: sunt activi, vin cu propuneri și obiecții constructive sau se limitează la o prezență pasivă. Chestionarea a arătat că cea mai mare parte din respondenții implicați în procesul decizional au făcut propuneri concrete (73% în Cărpineni și 63,6 % în Ialoveni). În special, la Cărpineni interlocutorii s-au manifestat mult mai activ în cadrul ședințelor Primăriei (92,3% din respondenți), referendumurilor

¹⁴ Potrivit informațiilor oferite în primăriile din Cărpineni și Ialoveni, circa 10% din populația acestor localități a plecat la lucru în străinătate.

¹⁵ Indicatorul s-a calculat ca raportul dintre numărul total de participări și numărul respondenților care au luat parte cel puțin o dată la una din întrunirile listate.

locale (80%) și dezbaterilor publice (75%), la Ialoveni – în cadrul referendumurilor locale (75%), adunărilor de mahala (71,7%) și ședințelor Consiliului local (69,2%).

Tabelul 8. Ați făcut propuneri? (%)

	Da		Nu	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Ședințe ale Consiliului local	56,3	69,2	43,8	30,8
Ședințe ale Primăriei	92,3	54,5	7,7	45,5
Adunări generale	43,3	36,7	56,7	63,3
Referendum local	80,0	75,0	20,0	25,0
Dezbateri publice	75,0	40,0	25,0	60,0
Adunări de mahala	69,2	71,7	30,8	28,3
Mitinguri	66,7	33,3	33,3	66,7

Este de remarcat că odată cu creșterea nivelului instituțional al întrunirilor, activismul cetățenilor, de regulă, scade. Aceasta se poate explica prin faptul că deciziile la acest nivel sunt luate, de regulă, în baza unor propuneri competente care necesită o bună documentare și calități profesionale înalte atât a funcționarilor publici, cât și a altor persoane implicate în procesul decizional.

O conlucrare eficientă între APL și populație este posibilă în cazul în care autoritățile publice iau o atitudine față de propunerile și sugestiile populației. Fiind întrebați dacă propunerile înaintate în cadrul întrunirilor au fost luate în considerație, cea mai mare parte din respondenții din ambele localități (60,9% în Cărpineni și 69,4% în Ialoveni) au răspuns afirmativ.

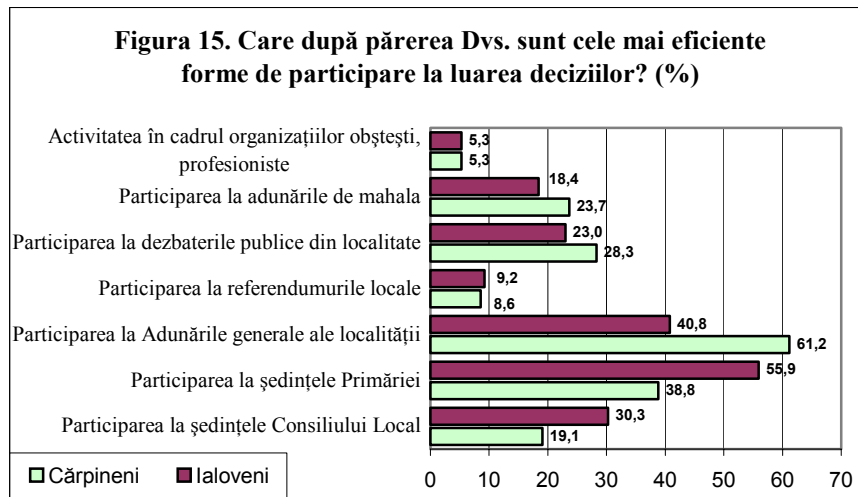
Totodată, „luarea de atitudine” se interpretează în mod diferit sub aspectul formelor de participare la procesul decizional. Astfel, interlocutorii din Cărpineni sunt mult mai optimiști și consideră că cel mai des sunt luate în considerație propunerile făcute în cadrul mitingurilor, referendumurilor locale, ședințelor Consiliului local și ale Primăriei. Respondenții din Ialoveni sunt mult mai rezervați în acest sens și consideră că la nivel de Primărie, Consiliu local, adunări generale ale localității propunerile populației sunt luate în considerație mai puțin (tabelul 9).

Tabelul 9. Au fost luate în considerație propunerile Dvs.? (%)

	Da		Nu		NȘ/NR	
	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni
Ședințe ale Consiliului local	88,9	44,4	11,1	33,3		22,2
Ședințe ale Primăriei	83,3	16,7	16,7	66,7		16,7
Adunări generale	61,5	18,2	38,5	72,7		9,1
Referendum local	100,0	50,0		50,0		
Dezbateri publice	75,0	25,0	25,0	50,0		25,0
Adunări de mahala	63,0	73,7	25,9	26,3	11,1	
Mitinguri	100,0	100,0				

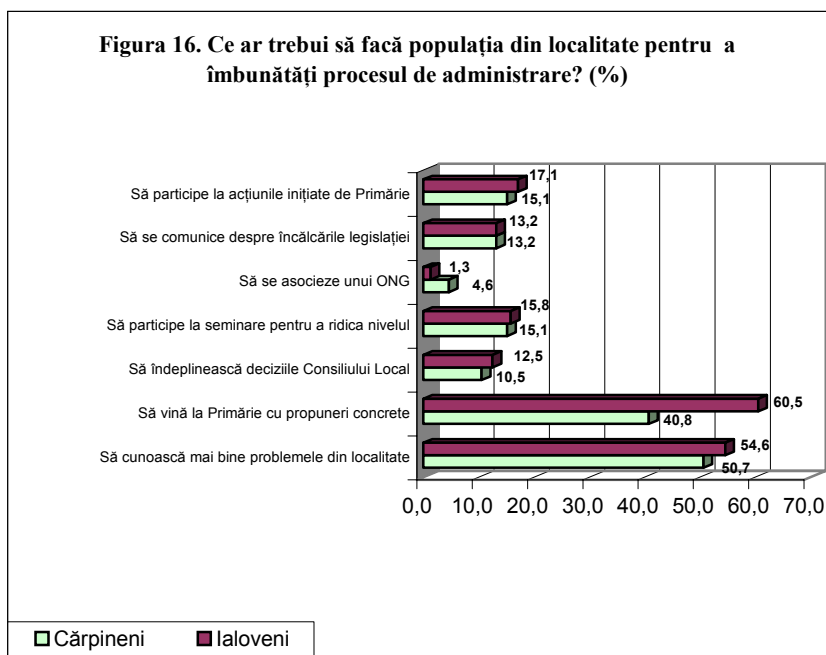
Pentru a stimula implicarea populației în procesul decizional nu este suficientă doar o atitudine receptivă din partea funcționarilor publici, ci și o confirmare a rezultatelor acestei participări, care se poate realiza prin elaborarea unui document ce ar stabili modul de examinare și implementare a propunerilor formulate de populație, ar asigura monitorizarea realizării acestor propuneri și informarea publicului despre rezultatele acestui proces.

Care sunt cele mai eficiente forme de participare la luarea deciziilor? În acest context, prin eficiență se subînțelege informarea oportună, luarea în considerare a opiniilor, soluționarea promptă a deciziilor, etc. Printre cele mai eficiente forme au fost notificate participarea la adunările generale ale localităților, ședințele Primăriei și ale Consiliului local, dezbaterile publice. Totodată, opiniile respondenților din Cărpineni și Ialoveni diferă întrucâtva. Interlocutorii din Cărpineni consideră mai eficiente adunările generale ale localității (61,2% din respondenți), ședințele Primăriei (38,8 %), dezbaterile publice (28,3 %), iar respondenții din Ialoveni opinează că mai eficiente sunt ședințele Primăriei (55,9% din respondenți), adunările generale (40,8%), ședințele Consiliului local (30,3%), dezbaterile publice (23%).

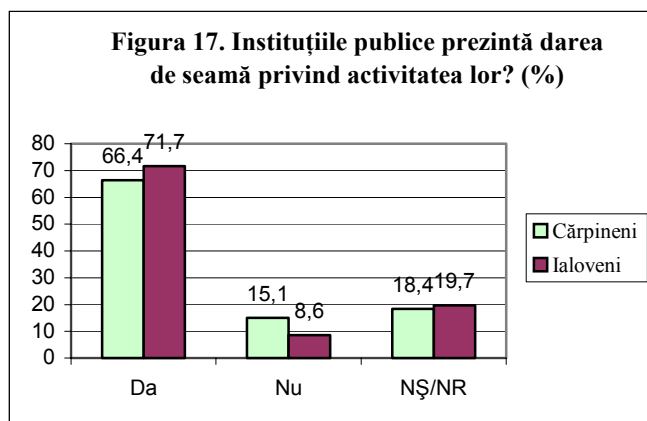
Ce ar trebui să facă populația din localitate pentru a îmbunătăți procesul de administrare? Mai mult de jumătate din interlocutori au arătat că cele mai eficiente soluții sunt cunoașterea mai bună a problemelor din localitate (50,7% din respondenții din Cărpineni și 50,7% din Ialoveni) și înaintarea propunerilor concrete la Primărie (40,8% din respondenții din Cărpineni și 60,5% din Ialoveni). Derutează întrucâtva faptul că circa 60% din respondenții din Ialoveni consideră că cea mai bună cale de ameliorare a administrării locale este de a veni cu propuneri la Primărie, mai ales, având în vedere că ei sunt destul de sceptici privind luarea în considerare a propunerilor lor de către această instituție (tabelul 9).

Aceasta denotă că Primăria este considerată de respondenți drept o instituție mai importantă, mai accesibilă, la care se poate adresa cu orice problemă. Însă populația este slab familiarizată cu competențele Primăriei, de aceea o mare parte din problemele cu care ea se adresează la această instituție nu sunt de competența ei, deci nu pot fi soluționate în cadrul ei.

Printre alte modalități de ameliorare a procesului de guvernare au fost remarcate participarea la seminare pentru ridicarea nivelului de cunoștințe, participarea la acțiunile inițiate de Primărie și îndeplinirea deciziilor Consiliului local. Putem astfel constata aspirațiile publicului de a cunoaște mai mult, inclusiv prin intermediul diverselor seminare, precum și de a se familiariza cu problemele localităților.

Instituțiile/serviciile publice din localitate prezintă darea de seamă privind activitatea lor? Este cunoscut faptul că prezentarea de către APL a dărilor de seamă despre activitatea lor este una din cele mai bune practici de informare a populației și o premisă a participării la procesul decizional. Fiind întrebați dacă instituțiile publice din localitate prezintă asemenea dări de seamă, cea mai mare parte din respondenți (66,4% în Cărpineni și 71,7% în Ialoveni) au răspuns că dările de seamă se prezintă întotdeauna și uneori. Totodată, este de remarcat ponderea înaltă a respondenților din ambele localități (circa 30%) care consideră că dările de seamă nu se prezintă sau că ei nu știu nimic despre aceasta (figura 17).

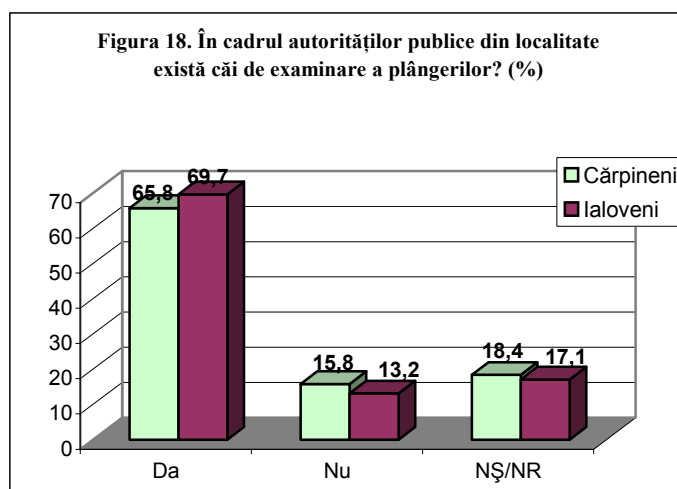
Printre cele mai disciplinate instituții în acest context au fost menționate Primăria (53,3% din respondenții din Cărpineni și 62,5% din Ialoveni), Consiliul local (40,1% în Cărpineni și 46% în Ialoveni) (tabelul 10)¹⁶. Printre instituțiile care nu prezintă dările de seamă despre activitatea lor au fost indicate mai frecvent la Cărpineni inspectoratul fiscal, biroul de pașapoarte și serviciile de protecție socială, iar în Ialoveni – judecătoria, biroul de pașapoarte, biroul cadastral teritorial.

Tabelul 10. Instituțiile publice din localitate prezintă darea de seamă privind activitatea lor? (%)

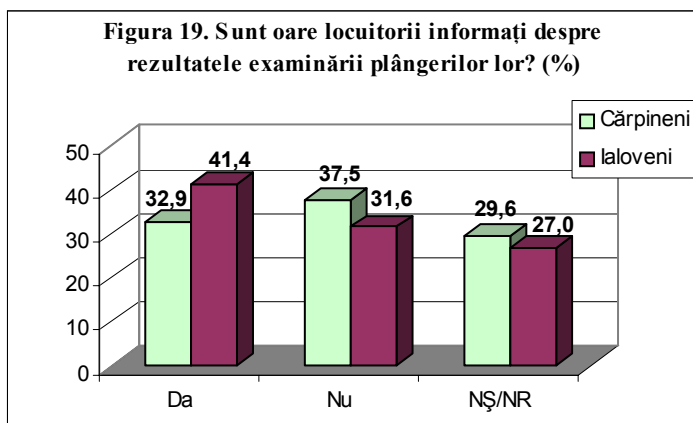
Instituții / servicii publice	Prezintă întotdeauna		Prezintă uneori		Nu prezintă		NS/NR	
	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni	Ialoveni	Cărpineni
Primăria	27,6	15,8	34,9	37,5	13,8	24,3	23,7	22,4
Consiliul local	16,4	9,2	29,6	30,9	25,0	31,6	28,9	28,3
Inspectoratul fiscal	12,5	9,9	9,9	12,5	32,9	40,1	44,7	37,5
Biroul cadastral teritorial	8,6	9,2	13,2	11,8	34,2	39,5	44,1	39,5
Biroul de pașapoarte	11,2	10,5	7,2	12,5	35,5	34,2	46,1	42,8
Judecătoria	6,6	7,9	10,5	9,2	39,5	36,8	43,4	46,1
Serviciile comunale	19,1	10,5	13,8	19,7	28,3	32,2	38,8	37,5
Serviciile de protecție socială	7,9	7,9	17,8	14,5	27,0	39,5	47,4	38,2
Serviciile de protecție a mediului	8,6	10,5	11,8	14,5	32,9	34,9	46,7	40,1

¹⁶ S-a calculat prin însumarea indicatorilor din opțiunile „prezintă întotdeauna” și „prezintă uneori”.

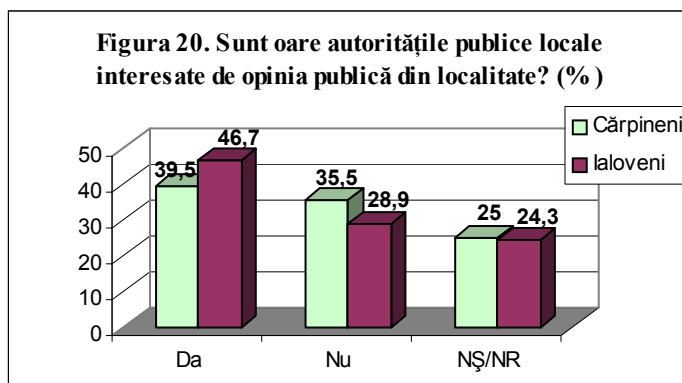
Existența căilor de depunere a plângerilor și informarea cetățenilor despre examinarea acestora este o condiție premergătoare de respectare a drepturilor constituționale de acces la informații, petiționare, etc. Fiind întrebați despre existența căilor de depunere a plângerilor cea mai mare parte din interlocutorii a confirmat existența lor (65.8% din respondenții din Cărpineni și 69,7% din Ialoveni), iar respectiv 15,8% și 13,2% - au indicat lipsa acestora. Totodată, este de remarcat că aproape 20 % din interlocutorii ambelor localități nu cunosc nimic despre posibilitatea depunerii plângerilor la instituțiile abilitate și obligativitatea informării cetățenilor despre examinarea acestor plângeri.

Deși, în opinia respondenților, în localități există căi de depunere a plângerilor, aceștia rămân rezervați privind practica informării cetățenilor despre rezultatele plângerilor. Astfel, 32,9% din respondenții din Cărpineni și 41,4% din Ialoveni consideră că sunt informați despre rezultatele examinării plângerilor, iar circa o treime din interlocutori infirmă acest lucru. Ca și în cazul întrebării precedente, o bună parte din intervievați nu cunosc care este starea de lucruri privind informarea efectivă a petiționarilor. Această situație presupune un nivel insuficient de familiarizare a populației privind drepturile lor și un nivel profesional scăzut al funcționarilor antrenați în acest domeniu.

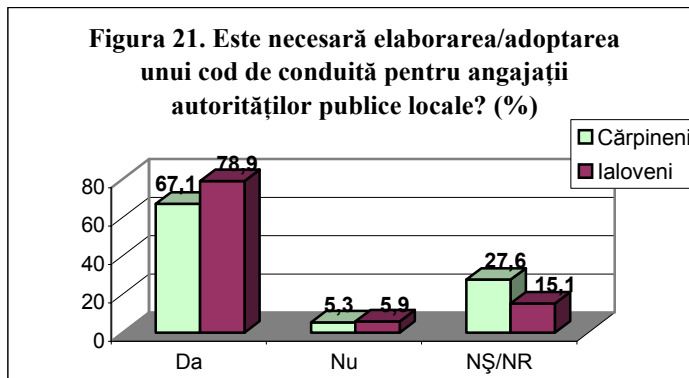

Având în vedere că APL reprezintă o structură electivă, ar fi logică preocuparea lor de opinia publică din localitate. Dar, după cum atestă rezultatele sondajului, mai puțin de jumătate din cei chestionați consideră că APL sunt interesate de opinia publică din localitate și aproximativ a treia parte din respondenți afirmă contrariul. Există diferite modalități de testare a opiniei publice, inclusiv prin intermediul sondajelor specializate, focus-grupurilor, evaluărilor făcute în cadrul adunărilor, întrunirilor etc. Aceste mecanisme nu trebuie să lipsească din arsenalul măsurilor de evaluare a opiniei publice de către APL, ele urmând a fi utilizate în practică, iar rezultatele lor fiind luate în considerație la soluționarea problemelor locale.

Practica internațională denotă că existența și aplicarea codurilor deontologice (de conduită) ale funcționarilor publici contribuie la

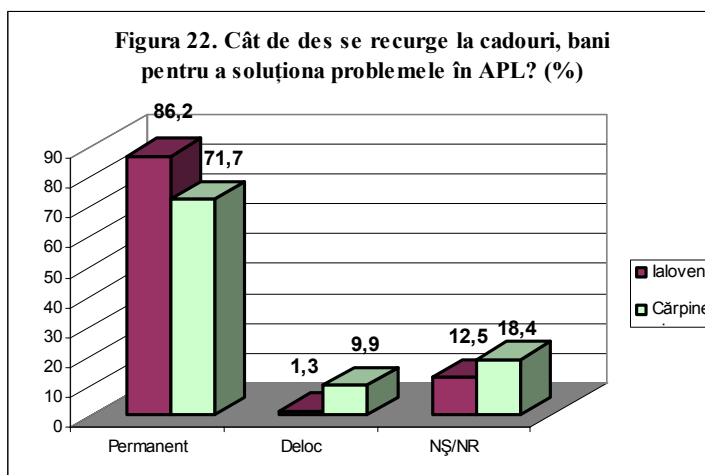
consolidarea capacităților de administrare a APL, prevenirea conflictelor de interese și practicilor de corupție. Fiind întrebați dacă este necesară elaborarea unui cod deontologic pentru angajații APL, cea mai mare parte din respondenții ambelor localități (67,1% din Cărpineni și 78,9% din Ialoveni) au răspuns afirmativ. Mai mult decât atât, discuțiile în focus-grupuri au arătat că interlocutorii doresc și elaborarea unui cod de conduită pentru localități.

2.2.4. Corupția în activitatea autorităților publice locale

În cadrul sondajului un compartiment aparte s-a axat pe estimarea răspândirii corupției în localitățile-pilot, identificarea instituțiilor și serviciilor publice locale cu un risc sporit față de corupție și evaluarea toleranței populației față de acest fenomen.

Rezultatele sondajului au arătat că cea mai mare parte din respondenții din ambele localități (71,7% din Cărpineni și 86,3% din Ialoveni) consideră că se recurge permanent și uneori la bani, cadouri pentru a soluționa problemele la APL (figura 22). Doar 9,9% din interlocutorii din Cărpineni și 1,3% din Ialoveni sunt de părerea că în APL nu se recurge deloc la mituire.

În ce privește identificarea instituțiilor și serviciilor publice cu un risc sporit de corupere, chestionarea a arătat unele similitudini în opiniile respondenților din ambele localități (tabelul 11). Astfel, la Cărpineni printre cele mai „vulnerabile” la corupție instituții¹⁷ au fost notificate spitalul (34,9% din respondenți), școala (29,6%), Primăria (18,4%) și judecătoria (17,7%). La Ialoveni printre asemenea instituții au fost indicate spitalul (37,5% din respondenți), școala (30,3%), judecătoria (25%) și grădinița (22,4%).

Un asemenea tablou al răspândirii corupției în APL se datorează atât faptului că o mare parte din respondenți nu și-au expus părerea privind mituirea funcționarilor din instituțiile listate, cât și că majoritatea respondenților reprezintă persoane neangajate și problemele cu care se confruntă aceștia zi la zi se referă, cu precădere la ocrotirea sănătății, educația copiilor, etc.

¹⁷ Au fost indicate instituțiile și serviciile APL în care, după părerea respondenților, se recurge permanent la mituire.

Tabelul 11. Cât de des se recurge la cadouri și bani pentru a soluționa problemele în următoarele instituții / servicii publice? (%)

Instituții /servicii publice	Permanent		Uneori		Niciodată		NS/NR	
	Ialove- ni	Cărpine- ni	Ialove- ni	Cărpine- ni	Ialove- ni	Cărpine- ni	Ialove- ni	Cărpine- ni
Primăria	17,1	18,4	37,5	26,3	10,5	17,8	34,9	37,5
Consiliul local	7,2	15,8	30,9	17,1	17,1	23,7	44,7	43,4
Inspectoratul fiscal	19,7	15,1	19,1	12,5	15,8	22,4	45,4	50,0
Biroul cadastral teritorial	17,8	13,8	22,4	15,1	12,5	20,4	47,4	50,7
Biroul de pașapoarte	13,2	16,4	21,1	13,2	16,4	17,8	49,3	52,6
Judecătoria	25,0	17,8	15,1	10,5	9,9	17,1	50,0	54,6
Serviciile comunale	8,6	11,2	15,8	12,5	26,3	23	49,3	53,3
Serviciile de protecție socială	9,9	13,8	17,1	13,2	19,1	18,4	53,9	54,6
Serviciile de protecție a mediului	4,6	10,5	13,8	11,8	22,4	21,1	59,2	56,6
Oficiul poștal	6,6	10,5	13,8	11,2	30,3	32,9	49,3	45,4
Grădinița	22,4	15,1	37,5	21,7	7,2	20,4	32,9	42,8
Școala	30,3	29,6	39,5	23,7	5,3	17,8	25,0	28,9
Spitalul	37,5	34,9	37,5	25,7	5,3	15,1	19,7	24,3

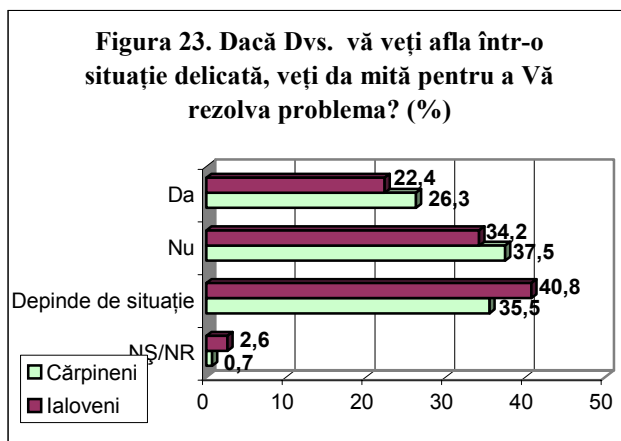
O asemenea percepție este condiționată de faptul că în localități nu sunt puse în discuție problemele privind prevenirea și combaterea corupției și nu sunt date publicității cazurile de corupție. Astfel, fiind întrebați dacă la întrunirile din localitate s-au discutat probleme ce țin de corupție, 68,4% din respondenții din Ialoveni și 69,8% din Cărpineni au menționat că asemenea probleme nu s-au discutat și nu știu dacă se discută.

Dat fiind faptul că problematica corupției rămâne o temă de discuție mai mult „în cercuri restrânse”, „între prieteni și cunoscuți” populația din localitate este slab familiarizată cu legislația din domeniu, inclusiv cu organele abilitate cu prevenirea și combaterea corupției. În acest context este de remarcat că 45,4% din interlocutorii din Cărpineni și 51,3% din respondenții din Ialoveni au menționat că nu știu unde să se adreseze pentru cercetarea cazurilor de corupție.

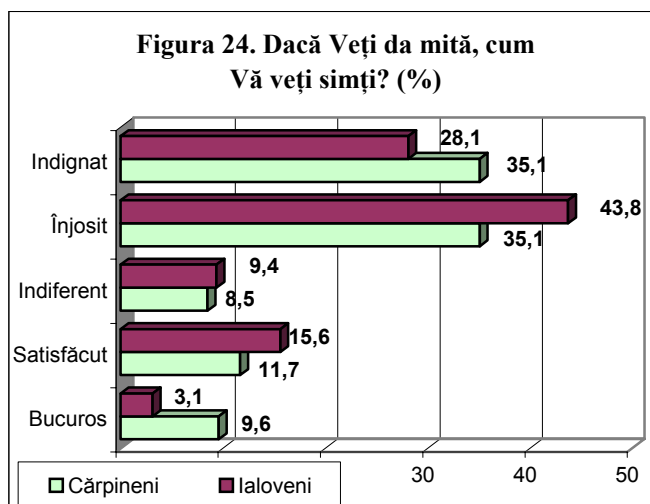
Luând în considerare cele sus-menționate devine pregnantă necesitatea extinderii parteneriatelor între autoritățile publice locale, organele de stat abilitate și ONG specializate în vederea promovării campaniilor de

informare și școlarizare a populației în domeniul prevenirii corupției. Un argument în plus pentru desfășurarea acestor activități este și faptul că pentru aceasta optează majoritatea celor intervievați: 80,9% din respondenții din Cărpineni și 86,8% din intervievații din Ialoveni consideră necesare seminarele la tema prevenirii corupției.

Importanța desfășurării unor activități ce țin de prevenirea corupției rezultă și din nivelul de tolerare a corupției de către populație. La întrebarea „**Dacă veți fi pus într-o situație delicată, veți da mită pentru a Vă rezolva problema?**” majoritatea respondenților au afirmat că vor plăti cu certitudine sau în funcție de situație (61,6% din respondenții din Cărpineni și 63,2% din Ialoveni). Totodată, circa o treime din respondenții ambelor localități au răspuns că nu vor da mită pentru soluționarea problemelor.

Deși majoritatea interlocutorilor din localitățile-pilot sunt predispuși să plătească mită, totuși ei percep consecințele morale ale acestui fapt în mod negativ: aproape 70% din respondenți consideră că se vor simți înjosiți și indignați.

Pe parcursul chestionării s-a solicitat ca respondenții să povestească și cazuri concrete de corupție, nepotism, cumătrism din localitate. Doar 17% din cei intervievați în ambele localități le-au oferit operatorilor asemenea informații, respondenții știind despre ele, de regulă, din auzite și neavând dovezi concludente în acest sens. Unele din cazuri sunt expuse mai jos.

- Interviu 5, C001, 13.03.05, 13:31 „*Au fost mituiți funcționarii din APL pentru ca unii agenți economici să-și construiască baruri*”.
- Interviu 25, C002, 13.03.05, 10:05 „*Am dat mită unui medic-șef din localitate Mihail Simion. După toate taxele oficiale pe care le-am achitat a mai cerut 150 lei în plus, pentru buzunarul său*”.
- Interviu 44, C003, 12.03.05, 14:05 „*Am dat mită pentru a recupera pământul din asociația producătorilor agricoli*”.
- Interviu 73, C004, 12.03.05, 13:55 „*La spital pentru ca să mă primească la ora mesei am dat mită doctorului și am fost primită*”.
- Interviu 136, C009, 13.03.05, 11:45 „*Un lider a păgubit peste 370 de proprietari ai cotelor de terenuri. Deși toți știu că el este nedrept, și ne-am adresat de mai multe ori în diferite instanțe*”.

pentru soluționarea problemei cotelor, liderul având bani mai mulți mituește și câștigă toate procesele”.

- Interviu 138, C009, 13.03.05, 13:20 *„Ajutoarele umanitare care au venit în localitate sunt împărțite doar la cei care sunt rude sau prieteni cu cei care împart. Dacă insistă și alții, pot obține ajutoare. Dacă nu, atunci nici nu se știe ce și unde se duce”.*
- Interviu 6, I001, 19.03.05, 13:25 *„Părinții elevilor adunau bani pentru a-i da profesorului ca acesta să majoreze notele la elevi. S-a ajuns până la aceea că părinții au fost nevoiți să strângă bani și să cumpere un catalog de note nou și s-au pus de la început alte note”.*
- Interviu 99, I008, 19.03.05, 11:05 *„Pentru a deschide un magazin am fost nevoită să dau mită și la primărie, și altor funcționari din alte instituții publice pentru a obține licența pentru vânzare”.*

Rezultatele sondajului, în particular, cazurile de corupție invocate de respondenți, ne permit să conchidem că populația din ambele localități percepe corupția mai mult la nivel de stat decât la nivel local, știe despre cazurile de corupție, cu precădere, din auzite și nu sensibilizează diferența dintre cadourile mici și cazurile de corupție.

Una din întrebările adresate interlocutorilor la acest capitol a fost formularea noțiunii de conflict de interese sub aspectul activității funcționarilor publici. În acest context, o eventuală definiție a acestei noțiuni ar fi “conflictul de interese este un conflict între datoria față de public și interesele personale ale unui funcționar, în care funcționarul public are interese în calitatea sa de persoană privată, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obligațiilor și responsabilităților oficiale”¹⁸. Spre regretul nostru, din cei 61 respondenți din Cărpineni și 67 respondenți din Ialoveni care au încercat să formuleze această noțiune doar răspunsul unei singure persoane s-a dovedit a fi mai aproape de adevăr: interviu 56, I005, 19.03.05, 12:30 *„Când o persoană are drept de decizie în întrebări de importanță publică și are și interese personale în aceste întrebări”.*

¹⁸ Ghidul OCDE pentru rezolvarea conflictelor de interese în administrația publică, 2003.

Celelalte răspunsuri sunt sau foarte personificate sau foarte vagi și arată că respondenții nu sunt inițiați în acest subiect. Mai mult decât atât, discuțiile cu funcționarii publici în cadrul seminarelor organizate de Transparency Internațional – Moldova în localitățile pilot au arătat că unii funcționari publici consideră admisibilă situația când poziția oficială este utilizată în scopul obținerii de favoruri și beneficii și nu concep necesitatea denunțării de către ei a conflictelor de interese.

Întru confirmarea celor spuse mai sus prezentăm spicuiuri din noțiunile formulate de respondenți: interviu 16, C001, 13.03.05, 14:30 ”*Când mă cert cu vecinii din cauza gardului. EU am un interes, iar ei au altul*”; interviu 11, C001, 13.03.05, 11:53 ”*Fiecare om ar trebui să nu se gândească nu numai la el, mai ales cei din Primărie, care trebuie să se gândească, mai ales, la acei pe care îi conduc, asta este conflict de interes*”; interviu 33, C002, 13.03.05, 13:32 ”*Egoism, fără a lua în considerație părerea celorlalți*”; interviu 150, C009, 13.03.05, 12:40 ”*Neconcordanță între interesele societății și instituțiile publice*”; interviu 138, C012, 19.03.05, 13:12 ”*Relații antagoniste între conducerea locală și cetățeni. Nu există o compatibilitate de interese*”.

2.3. Rezultatele focus-grupurilor

2.3.1. Aspecte metodologice

Focus-grupurile în contextul informării cetățenilor despre activitatea APL, participării la procesul decizional și percepții corupției s-au desfășurat în localitățile Cărpineni și Ialoveni respectiv pe data de 17 martie și 24 martie 2005. La focus-grupuri au fost invitați liderii de opinie ai societății civile, promotori ai participării populației la luarea deciziilor de nivel local (oameni de afaceri, lideri de ONG, profesori, preoți). La discuții au participat bărbați și femei, în vârstă de 24–56 ani. Discuțiile au fost înregistrate pe bandă audio și au durat în medie 2 ore fiecare.

Tabelul 12. Design-ul cercetării

	Localitatea	Numărul de participanți		Ocupația			
		bărbați	femei	lider ONG	antreprenor	profesor	preot
Focus-grup (1FG)	Cărpineni	5	4	3	3	2	1
Focus-grup (2FG)	Ialoveni	7	2	3	3	2	1

Focus grupurile s-au desfășurat în baza ghidului de intervievare prezentat în anexa 3.

2.3.2. Probleme principale ale localităților

Problemele cu care se confruntă cele două localități sunt, în mare măsură, aceleași, chiar dacă acestea sunt comunități diferite ca structură, mărime și distanță de capitală. Principalele probleme invocate de participanții la focus grupuri sunt următoarele:

- 1) infrastructura edilitară și de transport slab dezvoltată (drumurile rele, aprovizionarea insuficientă cu apă potabilă, gaze, electricitate, etc.);
- 2) bugetul auster al localităților (insuficiența mijloacelor financiare proprii și celor transferate de la bugetul raional pentru acoperirea necesităților locale stringente);
- 3) starea ecologică deplorabilă (gunoiștile neautorizate, murdăria din spațiile publice, înverzirea localității);
- 4) necunoașterea legislației și aplicabilitatea joasă a acesteia (atât de funcționarii din APL, cât și de cetățenii simpli);
- 5) nivelul scăzut de informare a cetățenilor;
- 6) lipsa unei conlucrări eficiente între diferite instituții: primărie-biserică, primărie-instituții de învățământ – familie, primărie – poliție, etc.;
- 7) problema tinerei generații (lipsa centrelor de agrement, lipsa educației artistice și sportului pentru tineret, etc.);
- 8) pasivitatea, indiferența populației față de problemele din localitate, scepticismul privind soluționarea lor prin intermediul participării cetățenești.

Totodată, printre alte probleme respondenții au remarcat lipsa planurilor de amenajare a localității, infraționalitatea ridicată, sărăcia populației. Este de remarcat totuși, că specificând sărăcia ca cauză a tuturor problemelor (Cărpineni), au apărut și reacții adverse: „*sărăcia este peste tot, una-două toți vorbesc de sărăcie*”.

În ambele discuții de grup au fost subiecți care au relevat că sunt probleme care nu necesită neapărat resurse financiare, dar mai mult spirit de inițiativă, organizare și mobilizare a oamenilor.

2.3.3. Informarea și accesul la informații privind activitatea APL

Principalele surse de informare. Participanții la discuție din Cărpineni au remarcat printre sursele de informare despre activitatea APL următoarele:

- zvonurile, „din unul în altul” sau „radio baba”;
- discuțiile cu consilierii locali sau chiar faptul că aceștia sunt implicați în asemenea activități;
- adunările cu localnicii, deși ele se desfășoară destul de rar;
- „Buletinul Informativ” elaborat de Unitatea de Coordonare „Agenda Locală 21 Cărpineni” (Această afirmație a stârnit reacții de dezaprobare din partea majorității participanților, unii menționând că n-au auzit de existența unui buletin: „Eu, de exemplu nu am văzut nici un fel de buletin informativ” (8M,1FG).

Locuitorii din Cărpineni consideră că „transmiterea scrisă a mesajului” nu este atât de eficientă ca transmiterea verbală a informației. O oră pe săptămână la un post local de radio sau televiziune într-o zi anumită, la o oră anumită ar fi mult mai eficientă: „Buletinul nu-i așa de eficient, cel mai bine - prin TV”(7M, 2 FG). Aceasta ar fi o soluție pentru confirmarea sau infirmarea unor informații auzite de la alte persoane: „Pentru populație totuna ceva se aude, dar să te bazezi pe ceea ce ai auzit de la unu,l de la altul... să fie un post de radio, măcar între orele 7și 8 sâmbăta sau duminica”(8M, 2FG).

Este de remarcat că mai mulți interlocutori din Cărpineni au recunoscut că cunosc foarte puțin ceea ce se întâmplă în comunitate: „Nu știu dacă se face ceva, nu știu ce se face și în general dacă se face ceva”. Totodată, au fost și câteva persoane care au menționat că „omul care vrea să fie informat găsește singur căile de informare”.

La acest capitol în orașul Ialoveni situația este mai bună. Astfel, s-a menționat că principalele surse de informare despre activitatea APL sunt:

- ziarul local „Ora locală”;
- ONG-uri specializate în acest domeniu;
- discuțiile cu consilierii locali;
- panourile de informare ale Primăriei.

Informarea despre deciziile Consiliului local. Participanții la discuție din Ialoveni sunt bine informați și chiar încearcă să urmărească, cum vor fi aplicate în practică deciziile Consiliului local.

Majoritatea participanților la focus-grup din Cărpineni n-au știut când a avut loc ultima ședință a Consiliului local. Câteva persoane au precizat vag că cunosc câte ceva: „Am auzit că a fost nu demult ședința, dar ce s-a discutat...?” (5F, 1FG), „Una din probleme a fost salubritatea” (9F, 1FG).

Consilierii din această localitate au recunoscut că află uneori despre ceea ce se va discuta la consiliu chiar la ședință: „După reformă, statele de la primărie care trebuiau să informeze au fost reduse și atunci eu vin la consiliu fără pregătire, fără să știu ce se va discuta, pe mine mă anunță că va avea loc ședința, dar ce se va discuta nu am idee” (4F, 1FG).

Tootdată, în ambele localități s-a menționat că, deși în cadrul ședințelor Consiliului local se discută mai multe probleme, de obicei, se ajunge la opțiunea „nu avem mijloace financiare” și toate inițiativele se blochează.

Planificarea și discutarea bugetului local este diferită în cele două localități. Majoritatea participanților la discuție din Ialoveni au menționat că cunosc bine care au fost principalele articole de cheltuieli ale bugetului local pe anul trecut și cum se execută bugetul în prezent: „Este informația publicată”, „Acolo se arată pentru ce au fost cheltuiți banii”, „E arătat că pentru grădiniță au fost cheltuiți atâția bani, pentru școală atâția...”. În acest context interlocutori au opinat că „bugetul... trebuie planificat de jos în sus, 20 de milioane lei s-au alocat la bugetul comunei, s-a reaprizat o parte la oraș (raion) și la noi s-au întors 5 milioane lei, ca să ne apărăm cât de cât, noi mai avem nevoie încă cam pe atât” (2M, 2FG).

La Cărpineni, potrivit spuselor respondenților, cetățenii nu au suficiente informații despre procesul planificării și realizării bugetului localității. Chiar consilierii au menționat că, deși știu ce sumă s-a alocat, rolul lor se rezumă la „a o vota”: „Vine de la raion cât ne

revine, anunțăm populația și gata, aici discuții nu sunt”. Consilierii locali au constatat că „suntem mașini de vot”. Dat fiind faptul că populația nu este informată suficient și cu regularitate despre planificarea și executarea bugetului, ea rămâne sceptică față de declarațiile funcționarilor din APL despre problemele cu care se confruntă administrația, considerând că este vorba mai mult de o gestionare ineficientă a banilor publici: „Noi știm că trebuie să fie buget pe localitate, e clar că el este, dar lumea nu știe suma și cum se cheltuiește aceasta”(4F, 1FG). Unii respondenți au menționat că cetățenii pot avea idei constructive despre ceea ce se poate realiza cu costuri minime: „Ne interesează ce sumă de bani au aici pe loc într-un domeniu și în alt domeniu, ar fi bine poate, am da și sfaturi, poate chiar și un ajutor pentru un lucru care se face în sat” (8M,1FG).

2.3.4. Participarea societății civile la luarea deciziilor

Familiarizarea cu noțiunea „participarea la luarea deciziilor”. Discuțiile la focus-grupuri au arătat că interlocutorilor le-a fost greu să formuleze prompt ce reprezintă participarea cetățenilor la luarea deciziilor. Totodată, această noțiune a fost percepută, de regulă, ca participare la „diferite întruniri”, „adunări” sau „implicarea personală în viața satului”.

S-a observat, de asemenea, tendință de a accentua rolul liderilor locali și al Primăriei în contextul explicării „participării cetățenești”: „Consilierii să fie mai activi, ca să dea exemplu la ceilalți, să facă și ei ceva ca lumea să cunoască” (8M, 1FG). „Să facă mai des Primăria adunări generale, să spună că am făcut ceea sau că avem mai multe probleme nu ne ajung finanțe pentru cutare și cutare, ce noi nu vom pune mână la mână”.

În ambele discuții mai mulți respondenți au menționat că cetățenii din localitățile ce le reprezintă nu sunt, de obicei, cointeresați și de aceea nu se implică în viața localității. Au fost, însă, și persoane care au remarcat că cetățenii se mobilizează și se implică în activități, dar trebuie să fie organizați, inițiați: „Înainte era o mulțime de oameni la conducere și ei s-au deprins să le miște cineva picioarele... de organizat, de mobilizat și de impus și oamenii vor lucra” (2M, 2FG). Liderii locali au mai specificat că Primăria, școala și biserica sunt instituții cu autoritate și inițiativa lor ar fi benefică, întrucât vine din partea unor „oameni gospodari”, „responsabili”, „persoane cu autoritate”.

Respondenții au remarcat următoarele cauze ale participării modeste a populației la luarea deciziilor:

- administrația locală nu acordă destulă atenție, nu ia întotdeauna atitudine față de inițiativele localnicilor;
- o mare parte din inițiativele lansate nu sunt bine coordonate, gestionate de administrație și nu se finalizează: „*Pe mulți îi doare problema cu gazificarea satului... de multe ori n-am avut susținere...*” (3M, 1FG);
- lipsește un transfer continuu de informație de la administrație la cetățeni: „*Dacă nu știu ce se face, cum să se implice*”;
- populația este slab familiarizată cu legislația, inclusiv privind informarea cetățenilor și posibilitatea acestora de a participa la luarea deciziilor;
- spiritul civic scăzut al populației, interesul doar pentru propria persoană, propria gospodărie;
- lipsesc normele etice ale localității, unii cetățeni nu cunosc normele elementare de comportament: „*Sunt locatari care își fac curat în curtea sa și aruncă în drum*” (2M, 2FG), „*Ce folos că eu fac curățenie, iar vecinul nu face...*” (2M, 1FG);
- plecarea oamenilor la lucru în străinătate.

Totodată participanții la focus-grupuri au declarat că ei sunt interesați de toate ce se întâmplă în localitate, încearcă prin diferite căi să se informeze sau să contribuie la rezolvarea anumitor probleme. Unii respondenți sunt deja implicați în acest proces, dar experiența lor arată că are rost să te implici doar în activități ce au un efect vizibil: „*Oamenii vor să vadă rezultatele contribuției lor, un lucru început trebuie finisat, astfel ca cetățenii să vadă produsul muncii lor*”, „*Noi trebuie să ne ocupăm de problemele pe care le putem rezolva ...*” (8M, 1FG).

Măsurile de ameliorare a procesului participativ. Fiind întrebați ce s-ar putea face pentru o implicare mai activă a cetățenilor la luarea deciziilor, liderii de opinie din ambele localități au invocat următoarele măsuri:

- 1) asigurarea unei colaborări mai bune între administrația locală și populația din localități, inclusiv sporirea nivelului de informare a

- populației (privind activitatea APL, legislația în vigoare, etc.), luarea de atitudine față de inițiativele înaintate de populație;
- 2) crearea grupurilor de inițiativă, formate din lideri de opinie, persoane notorii (oameni de afaceri, profesori, preoți) în vederea organizării și atragerii populației în activități comunitare;
 - 3) testarea opiniei publice referitor la posibilitățile de soluționare a problemelor locale, identificarea direcțiilor prioritare și mecanismelor de realizare a acestora;
 - 4) monitorizarea activităților comunitare din partea grupurilor de inițiativă și a populației, informarea populației despre rezultatele acestui proces;
 - 5) asigurarea unei autonomii locale reale (atât sub aspect financiar, cât și organizatoric);
 - 6) implicarea mai activă a oamenilor de afaceri în soluționarea problemelor din localități.

Totodată, participanții la focus-grupuri au remarcat, că administrația locală (Primăria) este nucleul care poate veni cu inițiativa, poate organiza și desfășura activități în localitate. Implicarea cetățenilor depinde, în mare măsură, de capacitatea Primăriei de a mobiliza și a motiva populația privind însemnătatea activităților desfășurate. De mai multe ori pe parcursul discuțiilor s-a replicat: *„Totul depinde de Primărie (primar)”, „toate lucrările trebuie să fie dirijate de Primărie... de aici trebuie să fie totul pornit, Primăria trebuie să le dirijeze pe toate...”*.

2.3.5. Codul de etică

Potrivit părerilor respondenților din ambele localități, elaborarea unui cod de etică atât pentru funcționarii publici, cât și la nivel de localitate este absolut necesară: *„A fost noul regulament pentru salubritate, regulamentul de funcționare a pieței, avem regulamentul școlii, fiecare instituție trebuie să aibă codul său și atunci în baza lor să se facă codul pentru localitate”*.

În opinia unor interlocutori din Cărpineni, codul de etică al localității ar trebui orientat, cu precădere, spre tineret și copii: *„Cei care au mai puțin de 18–23 de ani să nu umble prin sat fără un însoțitor mai*

mare”. „, Noi le dăm exemple că ofeream locul la cei mai în vârstă la vremea noastră, dar noi le spunem, nu-i putem impune. Să fie luată o decizie clară ce se poate și ce nu se poate”(3M, 1FG).

După părerea altor respondenți, codul de etică ar trebui să includă o explicație a proceselor democratice: „Lumea nu știe ce înseamnă democrație și se explică greoi, trebuie de adus exemple concrete din viață ca lumea să înțeleagă ce înseamnă aceasta”(2M,1FG), alții consideră necesară includerea unor prevederi referitoare la activitatea localurilor „ceva privitor la baruri, de exemplu, să se închidă toate barurile la ora 1:00”(4F,1FG).

Majoritatea participanților la discuții au ajuns la concluzia că codul de etică al localității trebuie să reprezinte o sinteză de reguli, angajamente privind comportamentul populației. Totodată, unii interlocutori din Ialoveni consideră că numai existența codului etic nu este suficientă pentru rezolvarea problemelor din localitate, ar fi foarte eficientă aplicarea unor sancțiuni, inclusiv sub formă de amendă, muștrare sau lucru în interes public: „Să fie luată o hotărâre ... că dacă nu este curat sectorul acesta de la gard și până la gard, se va aplica numaidecât amenda” (3M, 2FG). „Nu amendă ne trebuie, eu am observat că atunci când oamenii nu achită serviciile și listele sunt afișate pe ușă, știți ce efect are”(6F,2FG).

2.3.6. Corupția și activitatea autorităților publice locale

Discuțiile desfășurate în ambele localități au arătat că oamenii percep corupția, în special, la nivel național și nu la nivel local, deoarece în localități acest fenomen se manifestă mult mai modest: „Acolo sus, la conducere e corupție”(2FG), „Despre cumătrism, mită acolo sus trebuie să vorbim, dar în sat nici nu ai pentru ce și cum da mită” (1FG).

Participanții la discuție din Ialoveni, deși nu au adus exemple concrete despre cazuri de corupție, au menționat totuși că intuiesc că construcțiile neautorizate, punctele de comerț în locuri nepermise sau incomode pentru localnici sunt posibile doar datorită acestui fenomen.

Un începător în micul business a menționat că „fostul arendaș a avut probleme, m-au chemat ca să-mi spună că el are datorii, amenzi și m-au pus să aduc un set de documente care n-au nici o legătură cu mine... și mai am încă de furcă cu SANEPID-ul, trebuie să vină cu controlul și o să trebuiască să le dau mită...”(4M, 2FG).

Unii respondenți din Cărpineni consideră că astfel de manifestări ale corupției ca nepotismul și cumătrismul este ceva normal și ordinar: „*Dar nici nu-i atât de rău că-i cumătru, că-i neam, îl ajuți sau dacă îți face omul...și îl răsplătești, fiecare trebuie să trăiască bine*”(3M, 1FG).

Totodată, alți interlocutori au recunoscut că acest fenomen afectează dezvoltarea locală: „*Vrei să rezolvi ceva, să faci bine pentru sat și ar trebui ca oamenii să fie de acord. Dar dacă cineva nu-i de acord cu lucrul acesta îți spune, bre, mi-i cumătru nu vreau să „stric” relațiile cu dânsul*” (1M, 1FG), „... *La noi în sat se fac multe nereguli, dar nu amendăm pe nimeni că acela mi-i cumătru că acela mi-i neam, dar asta nu înseamnă că o să se schimbe ceva*”(7M, 1FG).

3. Concluzii și recomandări

Rezultatele prezentului studiu ne permit să facem unele generalizări și să formulăm anumite propuneri privind ameliorarea situației în domeniul participării societății civile la luarea deciziilor de nivel local.

Cadrul legal. Republica Moldova dispune de un cadru legal general privind funcționarea administrației publice locale, participarea cetățenilor la luarea deciziilor, transparența și accesul la informațiile cu caracter public. Deși pe parcursul ultimilor ani acest cadru legal a suferit modificări, el nu este lipsit de imperfecțiuni, lacune și nu este adaptat întrutotul la normele internaționale. Astfel, el nu cuprinde prevederi referitoare la mecanismele de realizare a inițiativei cetățenești, crearea și funcționarea parteneriatelor. Nu este actualizat nici conceptul “relații cu publicul”. Ca rezultat, APL utilizează destul de rar metode noi de informare și conlucrare cu populația, în special: serviciile de relații cu publicul, ghișeele de informare și ghidare a cetățenilor către funcționarii publici, funcțiile de purtător de cuvânt al administrației, comunicarea cu mass-media, produsele promoționale etc.

Este de remarcat, de asemenea, aplicabilitatea redusă a cadrului legal din domeniu și încălcarea flagrantă a prevederilor lui, care sunt condiționate atât de insuficiența cronică a resurselor financiare aflate la dispoziția APL, cât și de pregătirea profesională insuficientă a funcționarilor publici, responsabilitatea redusă a acestora pentru rezultatele administrării, nivelul scăzut al cunoașterii cadrului legal de către populație.

Problemele cu care se confruntă localitățile. Studiul a arătat că ambele localități sunt preocupate, în fond, de aceleași probleme, printre care: bugetul local auster, infrastructura edilitară și de transport slab dezvoltată, starea ecologică deplorabilă, necunoașterea legislației de către funcționarii publici și populație, aplicabilitatea redusă a prevederilor legale, pasivitatea populației față de problemele din localitate etc.

Informarea și transparența autorităților publice. Rezultatele studiului au constatat:

- respondenții din ambele localități consideră că sunt, în fond, familiarizați cu dreptul de acces la informațiile de interes public – circa 68% din interlocutorii din Cărpineni și 87% din Ialoveni sunt de părerea că cunosc pe deplin și parțial acest drept. Totodată o bună parte din cei chestionați – 32% în Cărpineni și 13% în Ialoveni nu cunosc acest drept sau nu știu despre existența lui;
- deși majoritatea respondenților consideră că dreptul de acces la informațiile publice este respectat pe deplin și parțial (circa 58% din interlocutorii din Cărpineni și 67% din Ialoveni), aproape o treime din cei chestionați au remarcat că acest drept nu este respectat deloc;
- cea mai mare parte din respondenți (78% în Cărpineni și 93% în Ialoveni) consideră că au acces deplin sau parțial la informațiile despre activitatea APL, iar ponderea celor ce opinează că n-au acces la informații este de 14% în Cărpineni și 3% în Ialoveni. Totodată circa o treime din respondenții din ambele localități remarcă că nu au acces la informațiile despre activitatea Primăriei, iar circa 40 % din interlocutori - la informațiile despre Consiliul local;
- printre principalele surse de informare despre activitatea autorităților publice sunt invocate, cu precădere, cele neformale: discuțiile cu vecinii, rudele, prietenii, piața. Alte surse de informare, cum ar fi presa, radioul, televiziunea sunt utilizate și ele, dar într-o măsură mai mică. La Cărpineni informarea prin presă și radio nu satisface necesitățile populației, panourile de informare ale Primăriei sunt insuficiente. În Ialoveni informarea publicului este organizată mai bine, există ziare locale, este creată pagina web a Primăriei. Totodată, în ambele localități capacitățile de informare a publicului nu se realizează în măsură deplină;

- printre cele mai solicitate informații sunt specificate informațiile despre activitatea Primăriei, sistemul de asigurare medicală, planurile de dezvoltare a localității. Este de remarcă că informațiile despre cazurile de corupție sunt plasate după calificativul „foarte interesat” pe locul patru la Cărpineni și pe locul cinci la Ialoveni;
- în opinia respondenților, autoritățile publice din ambele localități n-au furnizat mai multe informații pe parcursul ultimilor patru ani. Astfel, la Cărpineni circa 36% din intervievați consideră că volumul de informații furnizate de APL a scăzut, iar 30% că acesta a rămas același. La Ialoveni astfel consideră respectiv 27% și 40% din cei chestionați. Totodată numărul persoanelor care consideră că fluxul de informații din partea APL a diminuat este de două ori mai mare decât al celor care opinează că acesta a crescut, ce atestă o dinamică mai puțin favorabilă a transparenței autorităților publice.

Rezultatele sondajului și discuțiile în focus-grupuri demonstrează că cetățenii vor să dispună de informații veridice, complete și oportune, indiferent de faptul cum vor fi utilizate ulterior. Cu părere de rău, practica neprezentării informațiilor sau a prezentării parțiale, inoportune a acestora diminuează calitatea serviciilor prestate de instituțiile publice, necesită adresări repetate ale populației. Această stare de lucruri poate fi o consecință a insuficienței mijloacelor financiare în autoritățile publice, încărcării excesive a agendei de lucru a funcționarilor publici, familiarizării slabe a acestora cu cadrul legal privind accesul la informații și sancțiunile pentru nerespectarea lui, precum și a dorinței unor funcționari de a-și mușamaliza ineficiența activității. Totodată, această stare de lucruri este determinată, în mare măsură, de lipsa unei comunicări reversibile între administrație și comunitate, precum și de neutilizarea unui astfel de instrument cum este testarea opiniei publice în vederea sporirii eficienței procesului de informare a populației.

Participarea cetățenilor la procesul decizional. Rezultatele studiului au arătat următoarele:

- disponibilitatea populației de a participa la procesul decizional este destul de ridicată: circa 88% din respondenții din Cărpineni și 85 % din Ialoveni consideră că participarea lor la luarea deciziilor este necesară permanent și în unele cazuri;

- nivelul de participare a populației la procesul decizional este estimat mai modest: circa 45% din respondenții din Cărpineni și 32% din Ialoveni consideră că populația din localități participă la luarea deciziilor, iar respectiv 36% și 47% că populația nu participă la acest proces. Totodată, aproape 20 % din interlocutorii ambelor localități nu știu care este starea de lucruri în acest context;
- cota respondenților care au participat nemijlocit la procesul decizional pe parcursul ultimului an este de 41% în Cărpineni și 51% în Ialoveni. Totodată, respectiv 59% și 49% din intervievați nu s-au implicat în acest proces;
- principala cauză a neparticipării cetățenilor la procesul decizional este considerată lipsa de informare. Printre alte cauze ale neparticipării, invocate pe parcursul desfășurării focus-grupurilor figurează: familiarizarea slabă a populației cu modalitățile de participare la luarea deciziilor; administrația locală nu acordă destulă atenție sau nu ia atitudine față de inițiativele localnicilor; multe inițiative nu sunt bine coordonate, gestionate de administrație și nu se finalizează etc.;
- cea mai mare parte din respondenții implicați în procesul decizional au venit cu propuneri concrete – 73% în Cărpineni și 64% în Ialoveni, iar propunerile a peste 60% din respondenți au fost luate ulterior în considerație;
- printre cele mai eficiente forme de implicare în procesul decizional au fost specificate participarea la adunările generale ale localităților, ședințele Primăriei și ale Consiliului local, adunările de mahala, precum și dezbaterile publice;
- cele mai bune soluții de ameliorare de către populație a procesului de administrare locală sunt considerate cunoașterea mai bună a problemelor din localitate, formularea propunerilor la Primărie și implicarea în acțiunile inițiate de ea, precum și participarea la seminare pentru ridicarea nivelului de cunoștințe;
- cea mai mare parte din respondenți (66% în Cărpineni și 72% în Ialoveni) consideră că instituțiile publice din localitate prezintă întotdeauna și uneori dările de seamă despre activitatea lor. Totodată

circa 30% din intervievați sunt de părerea că dările de seamă nu se prezintă deloc sau nu știu nimic despre aceasta;

- deși majoritatea respondenților afirmă că în localități există căi de depunere a plângerilor (circa 66% în Cărpineni și 70% în Ialoveni), o parte din interlocutori infirmă acest fapt (respectiv 16% și 13%), iar aproape 20% din intervievați nu cunosc nimic despre posibilitatea depunerii plângerilor la instituțiile abilitate. Totodată, circa o treime din respondenții ambelor localități consideră că nu sunt informați despre rezultatele examinării plângerilor.

Din cele sus-menționate putem constata, pe de o parte, disponibilitatea populației de a se încadra în treburile publice, de a se familiariza mai bine cu problematica localităților, de a cunoaște mai mult, inclusiv prin intermediul diverselor seminare. Pe de altă parte, conchidem că autoritățile locale nu valorifică în măsură deplină capacitățile participative ale populației.

După părerea liderilor de opinie din localități procesul participativ poate fi impulsivat în baza unei conlucrări mai bune între administrația publică și populație, inclusiv la capitolul informare, prin testarea opiniei publice privind posibilitățile de soluționare a problemelor locale, elaborarea unui regulament de examinare a inițiativelor înaintate de populație, monitorizarea activităților comunitare din partea grupurilor de inițiativă și a populației cu informarea publicului despre rezultatele acestui proces. Totodată în cadrul discuțiilor din focus-grupuri s-a reiterat că APL (Primăria) este nucleul care poate veni cu inițiative, poate organiza și desfășura activități în localitate, iar implicarea cetățenilor depinde, în mare măsură, de capacitatea APL de a mobiliza și motiva populația în ce privește importanța acestor activități.

Perceperea corupției. Rezultatele sondajului și discuțiile în focus-grupuri au arătat următoarele:

- cea mai mare parte din respondenți (72% din Cărpineni și 86% din Ialoveni) consideră că se recurge permanent și uneori la bani, cadouri pentru a soluționa problemele la APL;
- printre instituțiile cu un risc sporit de corupție au fost notificate la Cărpineni: spitalul (34,9% din respondenți), școala (29,6 %), Primăria (18,4 %) și judecătoria (17,7 %). La Ialoveni – spitalul (37,5% din respondenți), școala (30,3%), judecătoria (25 %) și grădinița (22,4%);

- disponibilitatea respondenților de a da mită este destul de ridicată: 62% din respondenții din Cărpineni și 63% din Ialoveni au afirmat că pentru a-și rezolva problemele vor plăti mită cu certitudine sau în funcție de situație;
- deși o mare parte din interlocutori sunt predispuși să dea mită, totuși consecințele morale ale acestui fapt sunt percepute, în fond, în mod negativ – circa 70 % din respondenții ambelor localități consideră că se vor simți înjosiți și indignați;
- populația din localitățile de referință este slab familiarizată cu legislația din domeniu, inclusiv cu informațiile despre organele abilitate cu prevenirea și combaterea corupției – circa 51% din interlocutorii din Cărpineni și 45% din Ialoveni au menționat că nu știu unde să se adreseze pentru denunțarea cazurilor de corupție;
- problemele privind prevenirea și combaterea corupției nu se discută, de regulă, în localități: circa 69% din respondenții din Ialoveni și 68% din Cărpineni au specificat că asemenea probleme nu s-au adus la cunoștința publicului și nu știu dacă se discută. În acest context 81% din respondenții din Cărpineni și 87% din Ialoveni consideră necesară organizarea seminarelor privind impactul corupției asupra societății;
- majoritatea respondenților din ambele localități (67% din Cărpineni și 79% din Ialoveni) consideră utilă elaborarea unui cod de conduită pentru funcționarii din APL. Mai mult decât atât, discuțiile în focus grupuri au arătat că interlocutorii consideră necesară și elaborarea unui cod de conduită pentru localități.

Datele studiului denotă că populația din localități percepe corupția, cu precădere, la nivel național, deoarece manifestările acestui fenomen la nivel local sunt mult mai modeste. Respondenții care au oferit informații despre cazuri concrete de corupție (circa 17% din intervievați) cunosc despre ele mai mult din auzite și nu dispun de dovezi concludente în acest sens. Este de remarcat că unii interlocutori nu fac deosebiri prea mari între cadouri mici acordate cu anumite ocazii și cazurile de corupție, iar alții percep astfel de manifestări ale corupției ca nepotismul și cumătrismul ca ceva normal și obișnuit.

Discuțiile în cadrul seminarelor organizate de Transparency Internațional – Moldova în localitățile-pilot au constatat un nivel scăzut de familiarizare a funcționarilor publici cu prevederile cadrului legal privind prevenirea și combaterea corupției. Evaluările efectuate după seminare demonstrează că se cunoaște foarte puțin despre astfel de noțiuni ca nepotismul, cumătrismul, conflictul de interese, precum și de sancțiunile ce se aplică persoanelor implicate în acte de corupție. Ca rezultat, unii funcționari publici consideră admisibilă situația când poziția oficială este utilizată în scopul obținerii de favoruri și beneficii și nu concep necesitatea denunțării de către ei a conflictelor de interese.

Pornind de la cele menționate mai sus, pentru a ameliora situația din domeniu este necesară îmbinarea mai multor măsuri, inclusiv a celor de ordin informațional, educațional și de perfecționare a cadrului legal, în special:

perfecționarea cadrului legal:

- elaborarea și adoptarea legilor cu privire la inițiativa cetățenilor, participarea cetățenească la procesul de luare a deciziilor, precum și a cadrului normativ privind constituirea și funcționarea parteneriatelor: sector public – sector privat – societate civilă,
- revizuirea conceptului “relații cu publicul”, în special sub aspectul utilizării unor metode noi de informare și tehnici de participare a publicului la procesul decizional;

informarea mai amplă a cetățenilor despre activitatea APL:

- crearea de subdiviziuni (specialiști) responsabile de relațiile cu publicul (în cazul în care aceste servicii nu pot fi create – concesiunea prestării acestor servicii către ONG locale),
- elaborarea și aplicarea regulamentelor privind informarea publicului, evaluarea sistematică a calității serviciilor de informare prestate,
- identificarea periodică a necesităților de informații și a capacităților de recepționare a acestora de diferite grupuri țintă ale populației cu direcționarea, în funcție de aceasta, a mijloacelor de informare,
- publicarea prealabilă de către APL a oricăror inițiative sau propuneri de decizii, acestea urmând a fi supuse unei expertize obligatorii și avizări din partea sectorului asociativ și grupurilor de interese,

- instruirea și reciclarea funcționarilor publici în subiectul asigurării transparenței activității APL și aplicarea sancțiunilor în cazul neexecutării sau executării neconforme a obligațiilor privind asigurarea accesului la informațiile publice,
- suplimentarea surselor de informare a populației utilizate de APL cu cele ale partenerilor din organizațiile neguvernamentale și din proiectele de asistență specializate,
- promovarea campaniilor de informare a publicului, inclusiv desfășurarea periodică a zilelor ușilor deschise,
- crearea centrelor de informare a publicului, inclusiv cu susținerea donatorilor străini și în parteneriat cu organizațiile neguvernamentale;

sporirea nivelului de participare a populației la procesul decizional:

- asigurarea unei conlucrări mai bune între APL și populație, inclusiv prin sporirea atenției autorităților publice față de inițiativele cetățenilor,
- elaborarea și aplicarea unui regulament care ar stabili modul de examinare și implementare a propunerilor făcute de populație, ar asigura monitorizarea realizării acestor propuneri și informarea publicului despre rezultatele acestui proces,
- familiarizarea publicului cu tehnicile/formele de participare la procesul decizional prin intermediul trainingurilor și seminarelor despre aspectele democrației participative organizate de comun cu ONG specializate,
- diversificarea formelor de implicare a cetățenilor la procesul decizional, prin utilizarea largă a fișelor de participare a cetățenilor,
- testarea opiniei publice referitor la posibilitățile de soluționare a problemelor locale, identificarea direcțiilor prioritare și modului de realizare a acestora,
- crearea în localități a grupurilor de inițiativă, formate din lideri de opinie, persoane notorii (oameni de afaceri, profesori, preoți) în vederea organizării și atragerii populației în activități comunitare,

- formarea comitetelor de stradă/blocuri de locuit și cedarea lor a unor competențe și responsabilități ale APL în conformitate cu principiul subsidiarității,
- monitorizarea activităților comunitare din partea grupurilor de inițiativă și a populației, informarea populației privind rezultatele acestui proces,
- implicarea mai activă a oamenilor de afaceri în soluționarea problemelor din localități;

prevenirea și combaterea corupției:

- organizarea seminarelor și trainingurilor în diverse subiecte ale prevenirii și combaterii corupției pentru populație, în special, pentru funcționarii publici,
- elaborarea în baza cadrului legal a materialelor metodologice pentru funcționarii publici (ghiduri, îndrumare) în vederea familiarizării mai bune a acestora cu diverse manifestări ale corupției și facilitării exercitării atribuțiilor de serviciu,
- elaborarea și aplicarea în practică a codului de conduită pentru funcționarii publici, precum și monitorizarea respectării lui,
- realizarea programelor de școlarizare în domeniul prevenirii și combaterii corupției prin intermediul mass-media (cicluri de articole în presă, emisiuni la radio și televiziune),
- conceperea și editarea materialelor informaționale despre pericolul corupției (foi volante, pancarte, spoturi publicitare, etc.),
- organizarea campaniilor de sensibilizare a publicului privind pericolul corupției (concursuri, expoziții, spectacole etc.),
- implicarea societății civile în monitorizarea examinării cazurilor de corupție cu informarea publicului despre rezultatele acestui proces.

Este de menționat că un suport esențial în realizarea recomandărilor specificate mai sus este consolidarea și extinderea relațiilor de parteneriat dintre autoritățile publice, organele de stat abilitate și organizațiile neguvernamentale, precum și schimbul permanent de experiență cu autoritățile publice similare din țară și de peste hotare.

Bibliografie

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului aprobată la 10.01.1948 de Adunarea Generală a Națiunilor Unite.
2. Carta europeană: exercițiul autonom al puterii locale (adoptată la Strasbourg la 15 octombrie 1985).
3. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (protocolul 11, intrată în vigoare la 01.11.1998).
4. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29.07.1994, cu modificările și rectificările ulterioare.
5. Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor nr.560-XIII din 21.07.1995 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.61 din 02.11.1995*).
6. Codul electoral. Legea nr.1381-XIII din 21.11.1997 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81 din 08.12.1997*).
7. Legea privind accesul la informație nr.982-XIV din 11.05.2000 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 88-90 din 28.07.2000*).
8. Legea sindicatelor nr.1129-XIV din 07.07.2000 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 130-132 din 19.10.2000*).
9. Legea cu privire la petiționare nr. 190-XIII din 19.07.1994 (*Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 6-8 din 24.01.2003*).
10. Legea privind administrația publică locală nr. 123-XV din 18.03.2003 (*Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 49 din 19.03.2003*).
11. Rață N. Participarea cetățenească, Chișinău, 2004.
12. Dandiș N. Participare cetățenească. Chișinău, 2005.
13. Racoviceanu S., Țărâlungă N. ș.a. Management și guvernarea urbană, Chișinău, PNUD, Moldova, 2004.
14. Corupția și calitatea guvernării: cazul Moldovei. Transparency International – Moldova, 2003.
15. Ghidul liderului comunitar. Centrul Contact, Chișinău, 2004.
16. Pistrițiu V., Marina C. Dezvoltare și participare comunitară în Republica Moldova. Chișinău, 2005.
17. www.ghid-mediu.ngo.ro

Anexa 1. Rezultatele chestionării în com. Cărpineni

A. Informarea și accesul la informații privind activitatea administrației publice locale

În ce măsură considerați că ...

	Deplin	Parțial	Deloc	NȘ/NR
a. Vă cunoașteți dreptul de acces la informația publică?	23.0	44.7	22.4	9.9
b. Este respectat dreptul Dvs. de acces la informația publică?	16.4	41.4	30.3	11.8

Dvs. aveți acces la informația despre activitatea următoarelor instituții / servicii publice din localitate?

Instituțiile / serviciile publice locale	Am acces deplin	Am acces parțial	Nu am acces	NȘ/NR
a. Primăria	23.0	36.8	30.3	9.9
b. Consiliul local	17.8	29.6	39.5	13.2
c. Inspectoratul fiscal	14.5	19.1	48.0	18.4
d. Biroul cadastral teritorial	14.5	22.4	44.1	19.1
e. Biroul de pașapoarte	17.8	15.8	42.8	23.7
f. Judecătoria	8.6	14.5	46.7	30.3
g. Serviciile comunale	15.1	27.0	38.8	19.1
h. Serviciile de protecție socială	10.5	23.0	44.7	21.7
i. Serviciile de protecție a mediului	12.5	19.7	44.1	23.7
j. Oficiul poștal	39.5	21.7	21.7	17.1
k. Altele, specificați	2.0	2.0	0.7	0.0

De câte ori în ultimul an V-ați adresat la instituțiile / serviciile publice pentru a obține informații ce Vă interesează sau pentru a Vă rezolva o problemă?

Instituțiile / serviciile publice locale	V-ați adresat		Dacă V-ați adresat, ați obținut informația solicitată			Funcționarii au fost binevoitori la cererile Dvs.?		
	Nr. ori	Nu V-ați adresat	Deplin	Parțial	Deloc	Binevoitori	Parțial binevoitori	Deloc
a. Primăria	4,3	57,9	56,3	26,6	17,2	64,1	21,9	14,1
b. Consiliul local	3,5	91,4	76,9	23,1	0,0	76,9	23,1	0,0
c. Inspectoratul fiscal	4,1	92,8	72,7	9,1	18,2	54,5	18,2	27,3
d. Biroul cadastral teritorial	3,0	86,8	55,0	40,0	5,0	80,0	10,0	10,0
e. Biroul de pașapoarte	3,4	79,6	77,4	19,4	0,0	61,3	19,4	19,4
f. Judecătoria	4,5	94,7	75,0	25,0	0,0	75,0	25,0	0,0
g. Serviciile comunale	5,3	91,4	46,2	46,2	7,7	46,2	38,5	15,4
h. Serviciile de protecție socială	4,3	90,8	57,1	35,7	7,1	42,9	57,1	0,0
i. Serviciile de protecție a mediului	4,0	96,1	50,0	33,3	16,7	50,0	33,3	16,7
k. Altele, specificați	1,0	99,3	0,0	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0

Care sunt principalele surse din care obțineți informații despre activitatea Primăriei și a Consiliului local? (până la 3 răspunsuri)

a. Ziarele locale	16,4
b. Radioul și televiziunea	38,2
c. Adunările organizate de APL	26,3
d. Panourile publice	26,3
e. Discuțiile cu vecinii, rudele, prietenii	84,2
f. Piața	48,7
g. Altele, specificați	5,4

Cât de interesat sunteți în informațiile despre...?

	Foarte interesat	Puțin interesat	Deloc interesat	NS/NR
a. Activitatea Primăriei	52.0	41.4	4.6	2.0
b. Activitatea Consiliului local	46.1	35.5	11.8	6.6
c. Veniturile și cheltuielile bugetului local	43.4	34.2	15.1	7.2
d. Taxele și impozitele locale	61.2	21.7	11.8	5.3
e. Planurile de dezvoltare a localității	64.5	19.7	9.9	5.9
f. Sistemul de asigurare medicală (activitatea medicilor de familie)	70.4	20.4	5.9	3.3
g. Activitatea agenților economici din localitate	40.8	27.6	25.7	5.9
h. Activitatea poliției /polițistului de sector	46.7	30.3	19.1	3.9
i. Activitatea Procuraturii	24.3	32.9	28.9	13.8
j. Activitatea serviciilor de protecție a mediului	36.8	28.3	22.4	12.5
k. Activitatea ONG-lor locale	30.9	27.6	24.3	17.1
l. Activitatea serviciilor comunale	40.1	29.6	19.7	10.5
m. Activitatea organelor de control	32.2	41.4	13.8	12.5
n. Activitatea transportului local	61.8	21.1	12.5	4.6
o. Seminarele organizate în localitate	41.4	28.9	20.4	9.2
p. Cazurile de corupție	61.2	17.1	13.8	7.9
r. Altele, specificați	0.7	0.0	0.0	0.0

În ultimii patru ani administrația publică locală (Consiliul local, Primăria) a furnizat mai multă sau mai puțină informație despre activitatea sa?

Mai multă	La fel	Mai puțină	NS/NR
19.7	30.3	35.5	14.5

B. Participarea societății civile la procesul de luare a deciziilor

B1) Cum considerați, este necesară participarea Dvs. la procesul de luare a deciziilor?

Necesară	În unele cazuri	Nu este necesară	NS/NR
64.5	23.0	5.3	7.2

B2) Participă populația din localitate la procesul de luare a deciziilor?

1.Da – 44.7

2.Nu – 35.5

3.NȘ / NR – 19.7

B3) În ultimele 12 luni Dvs....?

	Ați luat parte la...		Dacă ați participat, ați făcut propuneri		Au fost luate în considerație propunerile Dvs.?		
	Nr. ori	Nu am participat	Da	Nu	Da	Nu	NS/NR
a. Ședințele Consiliului local	4,2	89,5	56,3	43,8	88,9	11,1	
b. Ședințele Primăriei	4,5	91,4	92,3	7,7	83,3	16,7	
c. Adunările generale	3,6	80,3	43,3	56,7	61,5	38,5	
d. Referendum local	4,2	96,7	80,0	20,0	100,0		
e. Dezbateri publice	4,3	89,5	75,0	25,0	75,0	25,0	
f. Adunări de mahala	4,4	74,3	69,2	30,8	63,0	25,9	11,1
g. Mitinguri	5,0	98,0	66,7	33,3	100,0		

B4) Dacă nu ați participat, care au fost cauzele?

a. Nu am fost informat	53.2
b. Am fost ocupat	19.8
c. Am fost bolnav	4.0
d. Nu mă interesează	12.7
e. Alte cauze, indicați	10.3

B5) Care, după părerea Dvs., sunt cele mai eficiente forme de participare la luarea deciziilor? (2 răspunsuri):

a. Participarea la ședințele Consiliului local	19.1
b. Participarea la ședințele Primăriei	38.8
c. Participarea la adunările generale ale localității	61.2
d. Participarea la referendumurile locale	8.6
e. Participarea la dezbaterile publice din localitate	28.3
f. Participarea la adunările de mahala	23.7
g. Activitatea în cadrul organizațiilor obștești, profesionale	6.3

B6) Ce ar trebui să facă populația din localitate pentru a îmbunătăți procesul de administrare?

a. Să cunoască mai bine problemele din localitate	50.7
b. Să vină la Primărie cu propuneri concrete	40.8
c. Să îndeplinească deciziile Consiliului Local	10.5
d. Să participe la seminare pentru a ridica nivelul cunoștințelor	15.1
e. Să se asocieze unei ONG	4.6
f. Sa comunice despre încălcările legislației	13.2

g. Să participe la acțiunile inițiate de Primărie	15.1
h. Altele, specificați.	2,0

B7) Instituțiile / serviciile publice din localitate prezintă darea de seamă privind activitatea lor?

Instituțiile / serviciile publice locale	Prezintă întotdeauna	Prezintă uneori	Nu prezintă	NS/NR
a. Primăria	15,8	37,5	24,3	22,4
b. Consiliul local	9,2	30,9	31,6	28,3
c. Inspectoratul fiscal	9,9	12,5	40,1	37,5
d. Biroul cadastral teritorial	9,2	11,8	39,5	39,5
e. Biroul de pașapoarte	10,5	12,5	34,2	42,8
f. Judecătoria	7,9	9,2	36,8	46,1
g. Serviciile comunale	10,5	19,7	32,2	37,5
h. Serviciile de protecție socială	7,9	14,5	39,5	38,2
i. Serviciile de protecție a mediului	10,5	14,5	34,9	40,1
j. Altele, specificați	0.0	0.7	0.0	0.0

B8) Răspundeți la următoarele întrebări ...

	Da	Nu	NS / NR
a. În autoritățile publice din localitate există căi de examinare a plângerilor?	65.8	15.8	18.4
b. Sunt oare locuitorii informați despre rezultatele examinării plângerilor lor?	32.9	37.5	29.6
c. Sunt oare autoritățile publice locale interesate de opinia publică din localitate?	39.5	35.5	25.0
d. Este necesară elaborarea /adoptarea unui cod de conduită pentru angajații autorităților publice locale?	67.1	5.3	27.6

C. Corupția și activitatea autorităților publice locale

C1) Cum considerați, cât de des se recurge la cadouri și bani pentru a soluționa problemele în următoarele instituții / servicii publice?

Instituțiile / serviciile publice locale	Permanent	Uneori	Niciodată	NS/NR
a. Primăria	18,4	26,3	17,8	37,5
b. Consiliul Local	15,8	17,1	23,7	43,4
c. Inspectoratul fiscal	15,1	12,5	22,4	50,0
d. Biroul cadastral teritorial	13,8	15,1	20,4	50,7
e. Biroul de pașapoarte	16,4	13,2	17,8	52,6
f. Judecătoria	17,8	10,5	17,1	54,6
g. Serviciile comunale	11,2	12,5	23,0	53,3
h. Serviciile de protecție socială	13,8	13,2	18,4	54,6
i. Serviciile de protecție a mediului	10,5	11,8	21,1	56,6
j. Oficiul poștal	10,5	11,2	32,9	45,4
k. Grădinița	15,1	21,7	20,4	42,8
l. Școala	29,6	23,7	17,8	28,9

Instituțiile / serviciile publice locale	Permanent	Uneori	Niciodată	NS/NR
m. Spitalul	34,9	25,7	15,1	24,3
n. Altele, specificați _____	3.4	0.7	0.0	0.0

C2) La întrunirile din localitate au fost oare puse în discuție problemele privind prevenirea și combaterea corupției?

1. Da – 31.6 2. Nu – 40.1 3. NS/NR. – 28.3

C3) Dacă Dvs. veți fi pus într-o situație delicată, veți da mită pentru a Vă rezolva problema?

1. Da – 26.3 2. Nu – 37.5 3. Depinde de situație – 35.5 4. NS/NR – 0.7 (Dacă s-a ales
1 și 3 treceți la Întrebarea C4)

C4) Dacă DA, atunci cum Vă veți simți:

Bucuros	9.6
Satisfăcut	11.7
Indiferent	8.5
Înjosit	35.1
Indignat	35.1

1.

2. **C5) Cunoașteți unde să Vă adresați pentru cercetarea cazurilor de corupție?**

1. Da – 36.8 2. Nu – 51.3 3. NS/NR – 11.9

3.

4. C6) Ați putea să ne povestiți un caz concret de corupție, nepotism?
5.
6. C7) Ce înțelegeți prin conflict de interese?
7.
8. C8) Cum considerați, sunt necesare seminarele la tema corupției?
1. Da – 80.9 2. Nu – 3.9 3. NȘ/NR – 15.1

D. Date despre respondent

D1) Numărul de membri în familia Dvs. în medie 3,7

D2) Vârsta Dvs.

Sub 30 ani	18.4
31 – 45 ani	28.3
46 – 55 ani	25.0
Peste 55 ani	28.3

D3) Sexul

Masculin	49.7
Feminin	50.3

D4) Studiile

Studii medii incomplete	17.8
Studii medii	46.1

Studii medii de specialitate	23.7
Studii superioare	12.5

D5) Sectorul de activitate de bază

Public	23.7
Privat	11.8
Neangajat	64.5

Anexa 2. Rezultatele chestionării în or. Ialoveni**A. Informarea și accesul la informații privind activitatea administrației publice locale**

În ce măsură considerați că ...

	Deplin	Parțial	Deloc	NȘ/NR
a. Vă cunoașteți dreptul de acces la informația publică?	30.3	56.6	10.5	2.6
b. Este respectat dreptul Dvs. de acces la informația publică?	14.5	52.6	25.7	7.2

Dvs. aveți acces la informația despre activitatea următoarelor instituții / servicii publice din localitate?

Instituțiile / serviciile publice locale	Am acces deplin	Am acces parțial	Nu am acces	NȘ/NR
a. Primăria	21,1	42,1	30,9	5,9
b. Consiliul local	12,5	39,5	37,5	10,5
c. Inspectoratul fiscal	9,2	27,0	48,7	15,1
d. Biroul cadastral teritorial	23,0	27,6	35,5	13,8
e. Biroul de pașapoarte	36,8	25,7	28,3	9,2

f. Judecătoria	15,8	18,4	48,0	17,8
g. Serviciile comunale	36,8	27,0	25,0	11,2
h. Serviciile de protecție socială	19,1	27,6	39,5	13,8
i. Serviciile de protecție a mediului	14,5	25,7	41,4	18,4
j. Oficiul poștal	54,6	28,3	7,9	9,2
k. Altele, specificați	1,3	0,0	0,0	0,0

De câte ori în ultimul an V-ați adresat la instituțiile / serviciile publice pentru a obține informații ce Vă interesează sau pentru a Vă rezolva o problemă?

Instituțiile / serviciile publice locale	V-ați adresat		Dacă V-ați adresat, ați obținut informația solicitată			Funcționarii au fost binevoitori la cererile Dvs.?		
	Nr. ori	Nu V-ați adresat	Deplin	Parțial	Deloc	Binevoitori	Parțial binevoitori	Deloc
a. Primăria	3,8	41,4	48,3	37,1	14,6	43,8	41,6	14,6
b. Consiliul local	3,6	87,5	63,2	31,6	5,3	57,9	36,8	5,3
c. Inspectoratul fiscal	4,5	85,5	54,5	40,9	4,5	36,4	36,4	27,3
d. Biroul cadastral teritorial	3,7	69,1	66,0	25,5	8,5	42,6	40,4	17,0
e. Biroul de pașapoarte	3,2	59,9	82,0	14,8	3,3	55,7	31,1	13,1
f. Judecătoria	3,0	88,2	61,1	27,8	11,1	38,9	44,4	16,7
g. Serviciile comunale	4,6	65,1	64,2	24,5	11,3	45,3	43,4	11,3
h. Serviciile de protecție socială	5,2	92,1	58,3	33,3	8,3	50,0	50,0	0,0
i. Serviciile de protecție a mediului	3,0	96,1	50,0	16,7	33,3	66,7	0,0	33,3
k. Altele, specificați	3,0	99,3	100,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0

Care sunt principalele surse din care obțineți informații despre activitatea Primăriei și a Consiliului local? (până la 3 răspunsuri)

a. Ziarele locale	53,9
-------------------	------

b. Radioul și televiziunea	46,1
c. Adunările organizate de APL	13,8
d. Panourile publice	23,0
e. Discuțiile cu vecinii, rudele, prietenii	65,1
f. Piața	25,0
g. Altele, specificați	1,3

Cât de interesat sunteți în informațiile despre...?

	Foarte interesat	Puțin interesat	Deloc interesat	NS/NR
a. Activitatea Primăriei	48,7	44,1	6,6	0,7
b. Activitatea Consiliului local	39,5	42,8	14,5	3,3
c. Veniturile și cheltuielile bugetului local	50,0	34,9	11,8	3,3
d. Taxele și impozitele locale	63,8	25,7	8,6	2,0
e. Planurile de dezvoltare a localității	61,8	28,3	7,2	2,6
f. Sistemul de asigurare medicală (activitatea medicilor de familie)	61,8	32,2	3,9	2,0
g. Activitatea agenților economici din localitate	24,3	38,8	28,9	7,9
h. Activitatea poliției /polițistului de sector	26,3	46,7	23,0	3,9
i. Activitatea Procuraturii	17,1	44,7	32,2	5,9
j. Activitatea serviciilor de protecție a mediului	19,1	39,5	34,2	7,2
k. Activitatea ONG locale	13,2	35,5	37,5	13,8
l. Activitatea serviciilor comunale	44,1	36,2	13,2	6,6
m. Activitatea organelor de control	26,3	41,4	25,7	6,6
n. Activitatea transportului local	55,9	33,6	6,6	3,9

o. Seminarele organizate în localitate	21,7	40,1	31,6	6,6
p. Cazurile de corupție	53,3	32,9	10,5	3,3
r. Altele, specificați	0.0	0.0	0.0	0.0

În ultimii patru ani administrația publică locală (Consiliul local, Primăria) a furnizat mai multă sau mai puțină informație despre activitatea sa?

Mai multă	La fel	Mai puțină	NS/NR
13.8	40.1	27.0	19.1

B. Participarea societății civile la procesul de luare a deciziilor

B1) Cum considerați, este necesară participarea Dvs. la procesul de luare a deciziilor?

Necesară	În unele cazuri	Nu este necesară	NS/NR
48.0	36.8	8.6	6.6

B2) Participă populația din localitate la procesul de luare a deciziilor?

1.Da – 31.6

2.Nu – 46.7

3.NȘ / NR – 21.7

B3) În ultimele 12 luni Dvs....?

	Ați luat parte la...		Dacă ați participat, ați făcut propuneri		Au fost luate în considerație propunerile Dvs.?		
	Nr. ori	Nu am participat	Da	Nu	NR	Da	NȘ/NR
a. Ședințele Consiliului local	4,5	91,4	69,2	30,8	44,4	33,3	22,2

	Ați luat parte la...		Dacă ați participat, ați făcut propuneri		Au fost luate în considerație propunerile Dvs.?		
	Nr. ori	Nu am participat	Da	Nu	NR	Da	NȘ/NR
b. Ședințele Primăriei	4,7	92,8	54,5	45,5	16,7	66,7	16,7
c. Adunările generale	3,0	80,3	36,7	63,3	18,2	72,7	9,1
d. Referendum local	3,0	94,7	75,0	25,0	50,0	50,0	
e. Dezbateri publice	4,3	93,4	40,0	60,0	25,0	50,0	25,0
f. Adunări de mahala	3,9	65,1	71,7	28,3	73,7	26,3	
g. Mitinguri	3,0	96,1	33,3	66,7	100,0	0,0	

B4) Dacă nu ați participat, care au fost cauzele?

a. Nu am fost informat	42.1
b. Am fost ocupat	23.7
c. Am fost bolnav	5.3
d. Nu mă interesează	11.8
e. Alte cauze, indicați _____	2.6

B5) Care, după părerea Dvs., sunt cele mai eficiente forme de participare la luarea deciziilor? (2 răspunsuri):

a. Participarea la ședințele Consiliului Local	30,3
b. Participarea la ședințele Primăriei	55,9
c. Participarea la adunările generale ale localității	40,8
d. Participarea la referendumurile locale	9,2
e. Participarea la dezbaterile publice din localitate	23,0
f. Participarea la adunările de mahala	18,4

g. Activitatea în cadrul organizațiilor obștești, profesionale	5,3
--	-----

B6) Ce ar trebui să facă populația din localitate pentru a îmbunătăți procesul de administrare?

a. Să cunoască mai bine problemele din localitate	54,6
b. Să vină la Primărie cu propuneri concrete	60,5
c. Să îndeplinească deciziile Consiliului Local	12,5
d. Să participe la seminare pentru a ridica nivelul cunoștințelor	15,8
e. Să se asocieze unei ONG	1,3
f. Sa comunice despre încălcările legislației	13,2
g. Să participe la acțiunile inițiate de Primărie	17,1
h. Altele, specificați. _____	1,3

B7) Instituțiile / serviciile publice din localitate prezintă darea de seamă privind activitatea lor?

Instituțiile / serviciile publice locale	Prezintă întotdeauna	Prezintă uneori	Nu prezintă	NS/NR
a. Primăria	27,6	34,9	13,8	23,7
b. Consiliul local	16,4	29,6	25,0	28,9
c. Inspectoratul fiscal	12,5	9,9	32,9	44,7
d. Biroul cadastral teritorial	8,6	13,2	34,2	44,1
e. Biroul de pașapoarte	11,2	7,2	35,5	46,1
f. Judecătoria	6,6	10,5	39,5	43,4
g. Serviciile comunale	19,1	13,8	28,3	38,8
h. Serviciile de protecție socială	7,9	17,8	27,0	47,4

i. Serviciile de protecție a mediului	8,6	11,8	32,9	46,7
j. Altele, specificați	0.0	0.0	0.0	0.0

B8) Răspundeți la următoarele întrebări ...

	Da	Nu	NS / NR
a. În autoritățile publice din localitate există căi de examinare a plângerilor?	69.7	13.2	17.1
b. Sunt oare locuitorii informați despre rezultatele examinării plângerilor lor?	41.4	31.6	27.0
c. Sunt oare autoritățile publice locale interesate de opinia publică din localitate?	46.7	28.9	24.3
d. Este necesară elaborarea /adoptarea unui cod de conduită pentru angajații APL?	78.9	5.9	15.1

C. Corupția și activitatea autorităților publice locale**C1) Cum considerați, cât de des se recurge la cadouri, bani pentru a soluționa problemele în următoarele instituții / servicii publice?**

Instituțiile / serviciile publice locale	Permanent	Uneori	Niciodată	NS/NR
a. Primăria	17,1	37,5	10,5	34,9
b. Consiliul Local	7,2	30,9	17,1	44,7
c. Inspectoratul fiscal	19,7	19,1	15,8	45,4
d. Biroul cadastral teritorial	17,8	22,4	12,5	47,4
e. Biroul de pașapoarte	13,2	21,1	16,4	49,3

Instituțiile / serviciile publice locale	Permanent	Uneori	Niciodată	NS/NR
f. Judecătoria	25,0	15,1	9,9	50,0
g. Serviciile comunale	8,6	15,8	26,3	49,3
h. Serviciile de protecție socială	9,9	17,1	19,1	53,9
i Serviciile de protecție a mediului	4,6	13,8	22,4	59,2
j. Oficiul poștal	6,6	13,8	30,3	49,3
k. Grădinița	22,4	37,5	7,2	32,9
l. Școala	30,3	39,5	5,3	25,0
m. Spitalul	37,5	37,5	5,3	19,7
n. Altele, specificați	0.7	0.0	0.0	0.0

C2) La întrunirile din localitate au fost oare puse în discuție problemele privind prevenirea și combaterea corupției?

1. Da – 30.3 2. Nu – 34.9 3. NS/NR. – 34.9

C3) Dacă Dvs. veți fi pus într-o situație delicată, veți da mită pentru a Vă rezolva problema?

1. Da – 22.4 2. Nu – 34.2 3. Depinde de situație – 40.8 4. NS/NR – 2.6 (Dacă s-a ales
1 și 3 treceți la Întrebarea C4)

C4) Dacă DA, atunci cum Vă veți simți:

Bucuros	3.1
Satisfăcut	15.6
Indiferent	9.4
Înjosit	43.8

Indignat	28.1
----------	------

9.

10. C5) Cunoașteți unde să Vă adresați pentru cercetarea cazurilor de corupție?

1. Da – 45.4 2. Nu – 45.4 3. NS/NR – 9.2

11.

12. C6) Ați putea să ne povestiți un caz concret de corupție, nepotism?

13.

14. C7) Ce înțelegeți prin conflict de interese?

15.

16. C8) Cum considerați, sunt necesare seminarele la tema corupției?

1. Da – 86.8 2. Nu – 7.2 3. NS/NR – 5.9

D. Date despre respondent

D1) Numărul de membri în familia Dvs. în medie 3.61

D2) Vârsta Dvs.

Sub 30 ani	23.7
31 – 45 ani	26.3
46 – 55 ani	22.4
Peste 55 ani	27.6

D3) Sexul

Masculin	43.3
Feminin	46.7

D4) Studiile

Studii medii incomplete	7.9
Studii medii	40.1
Studii medii speciale	27.0
Studii superioare	25.0

D5) Sectorul de activitate de bază

Public	31.6
Privat	20.4
Neangajat	48.0

Anexa 3. Ghid de interviu pentru desfășurarea focus-grupurilor

1. Prezentarea participanților și a regulilor de discuție

Prezentarea temei de discuție. Regulile discuției de grup: se așteaptă răspunsuri sincere – nu există opinii corecte sau opinii greșite, ci doar puncte de vedere diferite; asigurarea confidențialității și anonimatului; necesitatea înregistrării audio. Introducerea participanților la discuția de grup (numele, vârsta, ocupația)

2. Informarea populației de către autoritățile publice locale

- Care sunt principalele trei probleme cu care se confruntă localitatea Dvs.?
- De obicei, când apare o problemă în comunitate, de exemplu, cu apa potabilă, gazul sau drumurile, Primăria solicită sprijinul populației sau nu? Cum se mobilizează populația din localitatea Dvs. pentru a sprijini Primăria? Ne puteți aduce vreun exemplu?
- Ce fel de informație vă interesează? (în general, apoi referitor la activitatea autorităților publice locale)
- În ce măsură cunoașteți deciziile luate de autoritățile publice locale?
- Cine vă informează de deciziile luate de Primărie?

3. Participarea cetățenilor la procesul de luare a deciziilor

- Ce înțelegeți Dvs. prin participarea cetățenilor la procesul de luare a deciziilor?
- Cum se implică cetățenii din sat în procesul de luare a deciziilor?
- Cum credeți, ce-i împiedică să participe?
- Ce i-ar determina pe cetățeni să participe mai activ?

- La Dvs. în localitate se pune în dezbateri planificarea și executarea bugetului local?
- Dvs. doriți să participați la procesul de luare a deciziilor de nivel local?
- Cine, în opinia Dvs., ar trebui să participe la procesul de luare a deciziilor?
- Cum Vă implicați Dvs. în procesul luării deciziilor?
- Se întâmplă ca responsabilii din Primărie să recurgă la ajutorul Dvs.?
- Care sunt situațiile în care interveniți din propria inițiativă? Ce vă determină?
- Ce credeți că ar trebui de întreprins ca să vă implicați mai mult?
- La moment ce vă împiedică să vă implicați mai mult?
- Care sunt cele mai bune forme de participare a cetățenilor la procesul de luare a deciziilor?
- Cum credeți, care este cea mai potrivită formă pentru localitatea Dvs.? De ce?

4. Cazuri de nepotism, cumătrism

Ați putea să ne expuneți câteva cazuri de cumătrism, acordare de cadouri, nepotism, dare de mită care au avut loc în ultimii ani în localitatea Dvs.?

5. Încheiere

Cum credeți, ce trebuie de făcut pentru a îmbunătăți procesul de administrare a treburilor publice din localitate?